

KLASSIWÕITLUS

1. MAI 1925. A.

1. mai 1924. a. Leeningraadis, 25. Oktoobri prospektil.

Fr. R. Kreutzwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

PE 4738

KLASSIWOITLUS WALGES-EESTIS

RUDOLF PÄLSON

JUULI KOPTI

SI. ALLMANN

JOHANNES KUUSKMANN

JAAN LINTSMANN

PEREKONNAGA MEELEAWALDUSELE

KLASSIWOITLUSE OHWRID WALGES-EESTIS

(Pildid 2. leheküljel)

Si Allmann. Tallinna Balti puuwilla-wabriku töolistewanem. Üks agaramatest seltsilistest naiskomisjonides ja töolisteliikumises. Pärast piinamisi lasti maha 8. dets. 1924.

Kopti Juuli. Tapeti ühes mehega jaanuaris 1925. Elusse jäeti 6-aastane poeg.

Kuuskmann Johannes. Sadamatöoline. Piinamiste eest põgenedes üppas Tallinna kaitsepolitsei aknast välja ja jäi telegrahwitraatidesse käerandmeid pidi rippuma, kuni kokku kogunud rahwas ta wabastamist nõudis. Pealtnägija jutustuse järele oli s. K. peanahk maha tõmmatud ja silmad pealuust välja peksetud. Lasti maha.

Lintsmann Jaan. Langes 1. dets. Tallinnas sõjaministeeriumi waldamisel.

Pälson Rudolf. Kudinalt Tartumaalt. Sündis 11. juunil 1900. Tartu maatöösteliidu ja Tartu töölisteühisuse kesknõukogu ariduseosakonna esimees. Eestimaa töörahwapartei ja Eestimaa töölisteühisuste noortekomisjoni liige. Waliti 2. riigikogusse Tartumaa walimisingkonnast „Ühise wäerinna“ kandidaatide nimekirja järele. Sai surma kinnipüüdmisel 7. dets. 1924 ühes s. G. Kreuksiga Tallinnas, Riisenkampfi uul. Rakfeldti juures.

TERWITUS

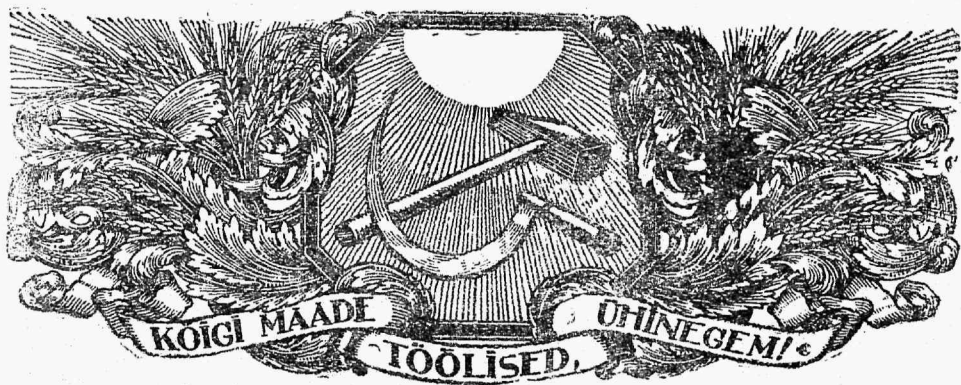
Läti pädag, tehnikumi ja töölisfakulteedi noorsoolaste koosolekul 7. aprillil (Moskwas) wastu wõetud resolutsioon:

Ära kuulates sm. Saare aruannet Eestimaa poliitilise ja majandulise kui ka eriti kommunistilise noorsooliikumise üle Eestis, terwitab Läti pädag, tehnikumi ja töölisfakulteedi kom. noorsooühisus Eesti noortsugu ja seltsilisi, kes wisa wõitlust peawad, et töörahvast jultunud kodanluse ikkest päästa. Kommunismusebatsillus kaswab ja tugewneb, päew päewa järele kodanlusewõimu mädanenud alustugesid ikka enam ja enam läbi uuristades. Kodanlus tunneb seda ja koondab sellepärast kõik oma jõud kokku proletariaadi, kõigi maade töörahwa wastu; wõimetus wihas toimetawad nad oma pöörast, metsikut tapatööd meie seltsiliste kallal. Kuid proletariaaditread kõwenewad, hukatud seltsiliste asemele kaswawad uued, noored wõitlejatehulgad.

Eestimaa töörahwas näitas tegelikult, et ta walmis on wiimase jõuga kurnajate wastu wõitlema. Eesti töörahwa ajutise lüüasaamise õpetunnid kasutatakse ära proletariaadi üleilmse wõitluses.

Meie, Läti kommun. noorsoolased anname kõik oma jõu, kõik oma teadmised töörahwa wõitlusele ja oleme walmis Kommun. Noorsoo-Internatsionaali esimesel kutsel proletariaadi wõitluseridadesse astuma, et töörahwast kapitali ikkest wabastada, üleilmset rewolutsiooni wõidule wiia.

Elagu Eesti kommunistiline töölisnoorsugu!
Elagu üleilmiline rewolutsioon!

TÖÖLISTEKLASSI ÜHISTUNDE PÜHAKS

1. mai töolistepüha põhimõtteks on ta asutamise saadik olnud — kõigele ilmale kõigi maade töörahwa ühistundest ja ühinemisest tunnistust anda.

Kui 1890. a. töölised esimest korda rahvuswahelises ulatuses maipüha kui oma püha pühitsesid, kirjutas Fr. Engels:

„Tänase päewa waatemäng awab kõigi maade kapitalistide ja maaomanikkude silmad selle kohta, et täna kõigi maade töölised tõelikult on ühinenud.“

Nüüd, 35-aastase wõitluse järele, mis meid esimesest maipühast lahutab, näeme, et see ühinemine sel korral veel kaugel oli niisugusest rewolutsiooniliku ühistundel ühinemisest, nagu seda Marx ja Engels olid endile ette kujutanud, kui nad töörahwa wõitlusele juhtkirjaks panid: „Kõigi maade proletaarlaste, ühinege!“

Pariisi kongressil — II Internatsionaali asutamise kongressil — otsuseks tehtud maipüha oli üks pool sellest töölistelikkumise arenemisest, mis kogu II Internatsionaali iseloomustab, ja mida algsõnates kahes sihis näeme minewat — välispidi ikka suuremale ühinemisele, seespidi ikka rohkem rahwuslisele piirdumisele ja sedamööda rahwuslisele, wäikekodanlisele alusele üleüldse.

Marx ja Engels olid oma hüüdsõna kõigi maade töörahwa ühinemise kohta üles seadnud 1848. a. kodanlise rewolutsiooni eelõhtul. Nende ettenägemise järele pidi kodanlise rewolutsioonile paratamata proletaariline rewolutsioon järgnema ja — järgneski, kuigi mitte

selle kiirusega nagu nemad olid oodanud. Seal sündis sama eksitus, mille tunnistajad meie tänapäew üleilmilise rewolutsiooni arenemisel oleme. Rewolutsionääri tuliselt edasitungiw wabastusepüüd lendab kaugemale ja kiiremine kui miljonite ja kümnete miljonite hulgad liikuda jõuawad. Ja selles edasitungimises kaob õige ajalooline perspektiiv — waatekauguse hindamine.

Esimesegi Internatsionaal tõusis ellu alles ligi 20 aastat pärast seda kui Marx ja Engels oma kommunismuselipu olid püsti tõstnud. Ja üheksa aastat hiljem kadus ta — mitte omawaheliste tülide pärast, mis Internatsionaalis tekkisid, mitte üksikute juhtivate isikute pärast, kes lahku läksid, waid sellepärast, et rahvuswahelisel töölistelikkumisel tõeliselt veel rahvuswaheline iseloom puudus, kapitalismus ise, mille pinnast ju töölistelikkumine wälja kaswab, ei olnud endale veel tegelikult rahvuswahelist kuju wõtnud, waid arenes täie hooga alles rahwusliste riikide piirides, neid piirisi ikka enam ja enam kindlustades.

See rahwusliste riikide koondumine ja tugewnemine, mida Lääne- ja Kesk-Euroopas just Esimese Internatsionaali kestwuse ajal näeme teostuwat, wedas kahtlemata ka töölistelikkumise enda järel — rahwuslise koondumise pinnale: Esimene Internatsionaal, kui ühine rahvuswaheline organisatsioon, lagunes ja tema asemele tekkis igal maal oma sotsialistiline partei.

Muidugi — ja seda tuleb kindlaste ütelda — mitte teadlik äraandmine, mitte tahteline kõrwalkaldumine töölisklassi liikumise õigest teest ei olnud see üksikute parteide asutamine, waid täieste loomulik ja eluline nähtus töölisklassi liikumise arenemises, ja mõtelda, et töörahwas ilma selle arenemise järguta oleks wõinud rewolutsiooniliku üleilmalise parteini jõuda, tähendaks sedasama, kui oletada, et meie kapitalistlikest korrast oleksime wõinud üle hüpata. Ajalugu wõib teha järskusi asteid, kiireid käikusi, kuid hüpata ta ei armasta. Ta teeb rewolutsioone, wiskab olewad ühiskonnakorrad kukerpalli, kuid ühiskonda ennast ei saa ka ajalugu ega rewolutsioon karwupidi üles tõsta ja mõnda tükki maad edasi wiia, ilma et ühiskonnal endal tarwis oleks iga edusammu, iga töusutolli läbi ronida. Ja kui meie näituseks Wenemaa suure Oktoobri-rewolutsiooni järel, kui rewolutsiooniwaimustusehoog jahtus ja tarwis tuli igapäewased rangid kaela ajada, kui siis tihti pettumust nägime, siis tuli see just ajaloo arenemise walesti arusaamisest: oodati, nagu wõiks rewolutsioon tõessti hüppe teha, ühiskonna kogu ta terwikus ühe ööga tüki maad edasi kanda, ja kui seda ei sündinud, kui rewolutsiooninäda la esmaspäewa hommikul sellesama inimestekoguga, sellesama madalawaimlise tasapinnaga, sellesama elu-oluga — „быт“ —, nendesamade isiklike nõrkuste ja wigadega, millega eelmisel laupäewal kodanlist korda purustama hakkasime, nüüd uut ühiskonnakorda ehitama tuli hakata, siis tunti pettumust ja süüdistati — rewolutsiooni, nagu ei oleks see küllalt oma kohut täitnud, kuna tegelikult ja tõeliselt rewolutsioon oma töö oli teinud, ühiskonna aluspõhja muutnud — muu pidi minema ja lähebgigi ajaloolise arenemise harilikus korras, iima ühegi hüppeta.

Ei ole mingit kahtlust, et need töölisklassi liikumise tegelased, kes II Internatsionaali loomisel muuseas ka 1. mai pühitsemisele aluse panid, sellejuures kõige tõsisemalt töölisklassi rahwuswahelise ühistunde sisse uskusid ja seda teostada püüdsid — nende isiklikeks süüks ei saa lugeda, kui seda

rahwuswahelist ühistunnet tõeliselt weel olemas ei olnud, wõi vähemalt mitte silmanähtawal määral olemas ei olnud. See oli wäline ühistunde worm, millele alles pikkamööda tõsisist sisu tuli kaswatada.

Teise Internatsionaali selleaegsed juhtiwad tegelased: Bebel, Wilhelm Liebknecht, Kautsky, Paul Lafargue, Jules Guesde, Jean Longuet jt. olid rewolutsioonilised wõitlejad, selle sõna paremas mõttes. Kui see liikumine, mille eesotsas nad seisid, waleteele sattus, kui rewolutsiooniliku rahwuswahelise wõitluse asemel wäikekodanlikesse rahwuswahelisesse rappa satuti, siis oli see ajalooliselt tingitud sellest, et miljonilised töölisklassid enne awarale rewolutsiooniwõitluse teele jõudmist wäikekodanlike pettekujutuste okastee rägastikust pidid läbi käima, kõik pettumused sel alal läbi elama. Juhid, kes liikumise eesotsas sammusid ja arwasid, et need hulkasid edasi wiivad, olid lihtsad pimedad mängukannid liikumise hoos, isiklikelt täiesti samati wäikekodanlist waimu täis, wäikekodanliste kalduwuste ja püüetega, nagu need hulgad, kes weel kõiki pettemusewalusid ei olnud läbi kannatanud.

Ja see kannatus, õpetund, mis silmad pidi awama ja lõpulikult pettekujutused laiali peksma, tuli äärmiselt walusal ja raskel kujul — ta nõudis töörahwalt miljonid ohwrid, tõi talle enneaimamata wiltsuse ja häda — imperialistilise ilmasõja ja selle tagajärgede näol.

Sündmused II Internatsionaalis ilmasõja lahtipuhkemisel näitasid, kuiwõrd pealiskaudne see rahwuswaheline ühistunne oli olnud, mida II Internatsionaal oma lipul kannud, kuiwõrd mädanenud see wars, mis kandis lippu pealkirjaga: Kõigigi maade proletaarlased, ühinege!

Ilmasõda näitas, kui kaugele oli läinud II Internatsionaali arenemine sel kahel sihil, mida algul tähendasime: välispidi kõlksutades rahwuswahelisest rewolutsioonilikust ühistundest ja ühisest wõitlusest maailma kapitali wastu, seespidi muutunud täielikult rahwuswaheliseks wäikekodanlikeks töölisklassi wõitlusele wäenulikult parteiks.

Omapärastel ajaloolistel tingimistel oli Wenemaa enamlaste partei jäänud kindlaks rewolutsioonilisele klassiwõitlusele ja suutis sellepärast täita oma ajaloolise ülesande kodanluse ja väikekodanliste petistewalitsuse kukutamisel.

See kaks, sisuliselt igatahes ühist, suurt sündmust: imperialistiline ilma sõda kõigi oma koledustega ja ohwritega, mida ta töörahwalt nõudis ja Wenemaa Oktoobrirewolutsioon; see kaks sündmust, millest üks paljastas kodanlise korra mädanust ja II Internatsionaali äraandlikkust, ja teisest küljest tõsise rewolutsiooniwõitluse tagajärgi, — see kaks sündmust pani kindla aluse rewolutsiooniliku rahwuswahelise ühistunde lipu uueste püsti tõstmiseks.

Imperialistlikust ilmasõjast ja Suurest Oktoobrist kaswas üles III Internatsionaal, Kommunistiline Internatsionaal, kes Esimese Internatsionaali püüdeid ja lipukirja rewolutsiooniliku rahwuswahelise ühistunde loomiseks mitte ainult välispidi, silmakirjaks ei kanna, waid neid tõeliselt teostab.

Ja nüüd liigume wõimsas hoos — ühendades Esimese Internatsionaali rewolutsiooniliku sisu II Internatsionaali laialise organisatsioonilise ulatusega ja kandes seda liikumist kõige kaugeimatesse ilmanurkadesse, kõige mahajäänumate ja rõhutute rahwaste sekka, neid kaasa kiskudes suurele maailma-rewolutsioonilisele liikumisele, mille poole meie kiirel käigul läheme.

Käesolew maipüha peab enam kui üksigi eelmistest meile selle rewolutsiooniliku rahwuswahelise ühistunde kaswamist näitama ja ta edaspidisele tõusule kaasa aitama. Kominterni täidesaatwa komitee wiimane laiendatud koosolek seisis just selle töö ja ülesande märgi all. Meie astume esimesi suuri ja tagajärjerrikkaid samme rahwuswahelise töölisteliikumise ühtlustamiseks kõigi tööliste ühendamise alal, ametiühisustes. Inglise ametiühisuste nõukogu kokkulepe Wenemaa ametiühisustega on sel alal wõit, mille sarnast

rahwuswaheline töölisteliikumine aastate wältel ei ole näinud.

Ja et see ühtlustatud wõimas liikumine, mis oma laiuse poolest kaugele peab üle ulatama kõigist senistest liikumistest, mitte liiwale ehitatud ei oleks, paneb Komintern oma rahwuslised osakonnad, üksikute maade kommunistilised parteid pealaest jalatalluni klassiwõitluse sõjariistu, neid karastades ja warustades enamlusega, Marxi ja Lenini wõltsimata teooria ja taktikaga tegelikus wõitluses.

Agas et täieste wõidukindel olla, ei ole küllalt sellest, et ühinenud ja wõitlusewalmis oleksid ainult töörahwa hulgad. Ka kodanlus, kes Oktoobrist mitte wähem ei ole õppinud kui maailma töölised, paneb ennast suurte jõupingutustega sõjariistu — töörahwa wastu. Proletariaat peab sellepärast omale kindlaid abiwägesid otsima, ja ta leiab neid sedamööda, kuidas rahwuswaheline kapital väikekodanlisi kihtisi ikka madalamale ja madalamale proletariaadi ridadesse surub, nende väikekodanliste, wäikewalmistajate, iseäranis keh Wade, kurnatud põlluharijate, talurahwa ridades, kellega töörahwa parteidel juba kindlad sidemed on loodud, mis iga päewaga kõwenewad ja süwenewad. Ka sellel ühinemiselinil näeme käesolewal silmapilgul suurt edu.

Nii siis wõime tänapäew juba suurel määral sisuliselt õigustada seda suurt juhtõna, mis seisab meie wõitluselipul. Täna ei ole töörahwas mitte ainult wormilisel ühise wõitluselipu all, waid suurel määral ühendab neid tõeliselt juba see rahwuswaheline rewolutsiooniwõitluse ühistunne, mis walmistas selle wõitluseteed algatajaid. Ja kiireste lähene silmapilgule, kus see ühistunne tugew küllalt on, kus ühinenud töörahwas tugew küllalt on, et üleilmnes ulatuses — iket heita põrmusse ja panna püsti rahwuswahelisel ulatusel rewolutsiooniwõitluse punane lipp.

Siis pühitseme Maipüha kui üleilmset wõidupüha!

H. P.

Kommunistliste Parteide enamlustamine

Kominterni Täidesaatwa Komitee laendatud täiskogu koosolekult

Kuus aastat on möödas sellest, kui wäike koguke hulljulgeid rewolutsioonilisi marksiste Kommunistlise Internatsionaali löi, — ainult kuus aastat, kuus minutikest rahwaste ajaloo. Aga nende silmapilkude wältel on ajaloo-wedur seni tundmata kiirusega tormanud, iga päew, wahel isegi iga tund meile ennenägemata wäljawaateid ja rabawaid sündmisi silmade ette paisates, meid tormikeerudest läbi wirutanud, mida weel mõni aasta tagasi julgem luulelend ei suutnud ette kujutada. Kui mõnelegi wahel näib, et meie mitte küllalt kiirelt edasi ei kihuta, siis ainult sellepärast, et muljetest nende aastate wältel oleme olnud üle kuhjatud ja silmad ning kõrwad isegi suuri üleilmseid sündmisi uueks ja tähelepanemiswääriliseks ei suuda tunnistada. Aga paneme kõrwuti praegusega selle, mis oli aastat 10—15 tagasi ja siis märkame, kuidas wiimastel aastatel ajaloorattal kiirus on olnud, millega wõrreldes mõni aastasaja edu wanast wõi keskajast tuletab meele tiu liikumist raudteerongi kõrwal.

Kommunistlise Internatsionaali Täidesaatwa Komitee koosolek on nüüd hoopis „harilik“ asi, vähemalt ei ole see sündmus mitte kõige tähtsam rahwuswahelises töölisliikumises, aga kujutame ette, et 10 aastat tagasi Moskwa Kremli suure lossi saalis oleks istunud kõigi maade rewolutsiooniliste parteide esitajad ja mõõka teritanud, millega „maksawat korda“ maha rabada. Siis oli nõndanimetatud moodne töölisliikumine esitatud sotsiikkude parteide ja paendliste ametiühisuste läbi, millede juhid kõhuli ja käpuli kapitali ees roomasid; haruldased asjad olid isegi streigid puhtmajandusliste nõudmistega. Nüüd on olemas juba wõimas üleilmne kommunistiline partei — Kommunistiline Internatsionaal —, mille lipul seisab kapitalistlike korra kukutamise tegewuskawa põhijoonena, mille kogu tegewust wõib nimetada proletaarlike rewolutsiooni organiseerimiseks. Nüüd näeme wõi kuuleme wast iga päew, kui sajad

tuhanded ja miljonid töölised streigiwad, meelegaaldustel oma waenu kapitalistlikele korrale näitawad, fasshistide ja politseiga lahinguid peawad; kõik, kes kannawad klassiteadliku proletaarlike nime, koonduwad ikka üksmeelsemalt weripunase lipu alla; ja idamaadel ning teistel asumaadel tõuseb mitme saja miljoniline rõhutute rahwaste hulk, et määratuma lainena oma arenemisteelt ära pühkida kurnajate poolt aastasade wältel rajatud orjastamise kindlused.

Kümme aastat tagasi — kui wägewa ja wõitmata arwas enda weel siis olewat kapitalism, kui tugew paistis siis rahwahulkadele suurem Euroopa sandarm — tsaristlik Wenemaa; ainult pisike käputäis enamlasi julges siis seletada, et proletariaadi diktatuur ei ole enam aastasade kauguses. Kus on nüüd maa, mille kurnajad ei oleks juba enam kui korra olnud kabuhirmus proletaarlike rusika ees, kus on maa, kus kodanluse poliitikamehed ja kindralid, kes ei oleks sunnitud sõjaplaane tegema ja kaaluma kõige pealt „seesmise waenlase“ wastu, kes, kui mitte täna, siis homme sõjariistus ülestõusuga ähwardab? Kas ei seisa Romanowite Wenemaa asemel nüüd Sotsialistikkude Nõukogude-Wabariikide Liit, kus üleilmse tööliste ja talurahwa wäerinna rewolutsioonilise osa hiilgawate tagajärgedega teed raiub kommunismi poole, kus kümned miljonid töölised ja talupojad ise oma saatust juhiwad? Kas on see weel klassiteadliku tööliste nime wäärt, kes wõimuwõtmist kodanluselt ei pea praeguse põlwe küsimuseks?

Aastad täis halastamata klassisõda, täis kõrgeid rewolutsioonilaineid, täis hiilgawaid proletaariaadi wõitusid ja raskeid kodanlike korra wapustusi, mille paratamata kaasas käisid üksikud proletariaadi kaotused, ta teatud kawatused ja lootuste nurjaminekud, ei wõinud mõju awaldamata jätta ka Kominterni arenemise peale. 1919. a. on ta asutajate hulgas peale Wenemaa Kommunistlike Partei ainult üks suurem maa partei — Saksamaa Spartakuse

partei, ja seegi on alles tõeliku kommunistlike partei algrakuke; ta asemik kahtleb, kas on juba aeg uue rewolutsioonilise Internatsionaali asutamiseks. Nõukogudewabariik Ungaris, kogu ta saatus sel ajal on nagu oiatuseks kahtlejatele. Rewolutsiooniline liikumine kaswab kogu kapitalistlikes maailmas; Itaalias kipub töölisklass loodusjõuliselt pealetungimisele kapitali vastu, Saksamaa proletariaat otsib teed wõidu poole, kuna teda sotslikud kammitsad järjekindlast klassiwõitlusest tagasi hoiawad; ta parem osa teeb üksikuid katseid sõjariistus wastuhakkamises.

Waewaltsündinud Kommunistlike Internatsionaali julge sõjahüüd ulatab miljonite ja kümnete miljonite proletarlaste juure, kes selles rewolutsioonistaabis oma õiget juhti näewad. 1920. ja 21. a. on otse loodusjõuline tung „3. Internatsionaali“ lipu alla. Siis tulewad „Moskwasse“ suurte maade töölisklassi pahema tiwa tõukel Serradid, Levid, Crispienid, tulewad isegi pahempoolsed kodanlased, tulewad päkapiku Eesti Kruusid ja Bleimannid, — kes walitsuse tummal nõusolekul, kes wast koguni nende „heahtlikul“ kaasabil. Need „rewolutsionäärid“ ei ole ammugi mitte enamlased, nad ei taha naljalt suhu wõtta sõna „Kommunistlike Internatsionaal“, nad kõnelewad ettewaatlikult „3. Internatsionaalist“; nad on sunnitud Moskwasse minema, kuhu kõigi paremate tööliste silmad pöördud, nad on sunnitud oma autoriteedi alalhoidmise otsarbel 2. Internatsionaalist kui haise-wast raipest eemal hoidma ja endid uue, rewolutsioonilise rahwuswahelise töölisühenduse poolehoidjaks kuulutama, aga nende südametele ja neerudele on waja tõepoolest sedasama 2. Internatsionaali; sel peab ainult töörahwahulkade ees süütus alal olema. Uuesti wärwitud lipp, rewolutsioonilised sõnakõksud, aga wanad, äraproowitud ärandjate teod!

Siis tuli Kommunistlike Internatsionaalil üks mõnegi „rewolutsioonilise töölisjuhi“ eest mitme lukuga sulguda. Tuntud 21 nõudmist on esimeseks tõkkeks, et roosakollaste kah-kommunistide

parweid tagasi tõrjuda ja rewolutsioonilist organisatsiooni, tõeliku enamlike Kominterni ridu nahksete, kõhklewate, poolsotslikkude wõi koguni pärisotslikkude olluste eest kaitsta. Proletaarline rewolutsioon ei läinud teistes riikides peale Wenemaa ühe hoobiga läbi; olid objektiivsed (asjalikud) majanduslised tingimused rewolutsiooniks, ent puudus rewolutsiooniline organisatsioon, enamlike partei, kes seda olukorda oleks osanud ja suutnud kasutada, et töörahwahulke wõidurikkale wõimuwõtmisele juhtida. Wapustatud kapitalistlike riigid saawad aega hinge tagasi tõmmata, sest proletariaat ei läinud otsustawale pealetungimisele siis, mil silmapilk kõige soodsam oli. Nende riikide majandusline seisukord ei arene enam küll nagu enne imperialistlikku sõda; weniw kriis tööstuses, kaubanduses, rahakursi langemine, miljonid töötatõelised, palgad, mis ei ulata sõjaeelseteni, tihti aga sõna täies mõttes näljapalgad, — niisugune on „wõit“, mille tõi suur sõda nii wõitjatele kui wõidetud riikidele Euroopas. Kuid siin on siiski osaline majanduslike olukorra paranemine; kriis ei ole enam niisugune kui imperial. sõja lõpul, ei ole see paranemine mitte kapitalistlike ühiskonna elujõu ja kaswamise tundemärk, waid see on elupikendus, mille wana haige rauk saanud — ühelt poolt sellepärast, et tal tõsisist waenlast polnud, teiselt poolt aga paremate arstide abil. *)

See ajutine stabiilsus, püsiwus awaldas paratamata mõju rewolutsiooniliste proletarlaste eelwäe — kompartei — wäljakujunemise peale. Höglundid, Newboldid, Kreibichid olid seni kommunistid, kuni neil kahtlust ei olnud, et proletarlike rewolutsiooni tee sirgejooneliselt wiib wõidu juure. Hoopis iseasi, kui rewolutsiooniline langeb, kui tuleb aastate wältel wõidelda walge terrori maal, sellejuures organiseerida ja wõitlusteks ette valmistada töörahwahulke tihti wäga rasketes tingimistes. Siin on tarwis rewolutsioonilist meelegindlust, tegu, aga mitte sõnakõksusi. Niisugune ajajärk ei kaswata rewolut-

*) Selle küsimuse kohta lähemas „Klassiwõitluse“ nr. 15.

sioonilist parteid lumeweenmena; selle wastu, teatud ollus, kõhklew ja kahtlew osa langeb neist wälja, jäädes ükskõikseks poliitilisele wõitlusele ehk minnes sotside rüppe. Aga see aeg on partei tuulamiseks nagu ajaloost määratud; siin selgub, siin kaswab wälja ja õpib wõitlema see aluskiht, kes kord parajal silmapilgul hulgad oma ümber koondab ja otsustawasse lahingusse wiib. Sopra tuntakse ära hädas; wõiks ütelda, et tõelikku enamlast saab tundma rewolutsiooni mõõna ajal.

Wiimne Kominterni T. K. täiskogu oli koos just niisuguse mõõna ajal. Tal tuli peasjalikult tegemist teka just nende haganate ja kõlgaste sõelumisega, mis rewolutsioonitorm omal ajal terade hulka keerutas ja mis nüüd iga reaktsioonituulekese, iga kodanlise korra „stabiilsuse“ puhangu juures kindlast maast lahti kerkib. Päewakorras seisis mitu küsimust, aga peajoon, mis neist kõigist läbi käis, mille peale aruandjad sihtisid ja waielused koondusid, oli see, kuidas kogu Kominterni, kõiki ta sektsioone enamliliseks muuta, bolschewiseerida. Kominterni esimehe sm. Sinowjewi aruanne, töölisühisuste ja talurahwa küsimused, siis üksikute parteide fraktsioonide jne küsimuste arutamine — kõik käsitas lõppudelõpuks seda põhiküsimust.

Mis tähendab õieti komparteiide enamlustamine, bolschewiseerimine? Seda, et kõik parteid peawad maha raputama endist nii „pahempoolsuse lapsehaigust“, kui „parempoolsuse rauganõtrust“ põdedaw rühmitused ja saama ühtlasteks enamlasteks, leninistlisteks parteideks, kes oskawad ja julgewad manöwerdada kõige keerulisemates ja raskemates oludes, kes tööliste ja talurahwa hulkasi tahawad ja oskawad rewolutsiooniks, sõjariistus ülestõusuks ette walmistada ning organiseerida ja kes need hulgad wõitlusse wiiwad, kui kohane silmapilk tuleb. Kompartei peab rewolutsiooni kasuks töötama ka ajajärgul, kus pole otsekohe terawat rewolutsioonilist seisukorda; ta peab iga oma sammu, iga töölisliikumise awaldust hindama ja juhtima proletarilise rewolutsiooni waatepunktilt. Tööliklassi enamus kommunistilise liikumise poole wõita ja nõnda oma mõju alla wõtta, et see walmis on

partei kutsel sõjariistus wõitlusse astuma; kehewamad talurahwakihid endaga kaasa tõmmata ja tööliklassi wõitlusliitlaseks teha, ehk vähemalt nad nii kaugele wiia, et nad sellele wõitlusele kaasa tunneksid; proletariaadi poole wõita ametnikud ja teised teenijad, töötaw intelligents jne; käsikäes minna asumaade ja üldse rõhutud rahwaste wabaduswõitlusega, — need on tähtsamad partei-poliitilised ülesanded. „Rewolutsiooni organiseerida“ ja wõita suudab partei ainult siis, kui ta need tähtsamad poliitilised küsimused õieti otsustab ja nende lahendamiseks päewast päewa ja aastast aastasse wäsimata ja järjekindlalt töötab. Kui partei nende peanõudmistega ühendab veel õige organisatsioonilise kawa, kui ta tarwilist tähelepanu juhib ülestõusu tehnilisele ettewalmistusele, siis ei kohku ta mitte ära, kui soodne silmapilk tuleb ülestõusuks, siis on tal wõimalus organiseeritud ülestõusule minna ja wõim wõtta. Ainult terasest, ühtlane, wõitlustest wilunud partei saab selle ülesandega hakkama. Meie teame, missuguste raskustega oli wõidelda Wenemaa rewolutsioonil, mil oli niisugune juht nagu sm. Lenin. Aga Wenemaa rewolutsioon sündis „erandliselt soodsates“ tingimustes (miljonid töölisel ja talupojad olid sõjariistus, määratu sõjatüdimus kihutas hulke rahutegemisele wõimuwõtmise teel, talurahwa hulgad olid kõige terawamas wõitluses mõisnikuga maa pärast, „kerenskiaada“ andis pea täie wõimaluse wabalt „rewolutsiooni organiseerida“ jne). Ka kodanlusele on oktoobrirewolutsioon suureks õpetunniks; ta mõistab wäga hästi, mida tähendab „Kerenski aeg“. Eesti proletarlastele on eriti huwitaw see, mida ütles sm. Sinowjew oma kõnes sõjariistus ülestõusu kohta ja mis on kogu T. K. arwamine (see on huwitaw juba sellepärast, et leidub tarkpäid, kes tahawad „wiglade, haamrite ja kirwestega“ kodanluse ära wõita, ehk kes vähemalt kõik blankismiks kuulutawad, mis ei sünni nüüd Tallinnas täpselt nii, nagu sündis seal aastal 1917).

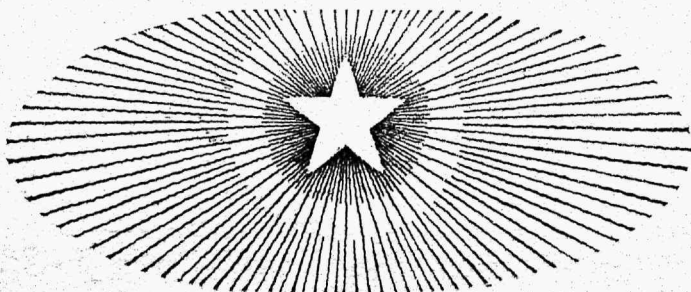
„Ei tohi tähelepanemata jätta“, ütles sm. Sinowjew, „et Wenemaa kogemuste mehaaniline ülekanndmine teistesse maa-
desse on wõimata, kõigepealt juba selle-

pärast, et kodanlus ka oma wiisi ära kasutas „Oktoobri õpetunnid“. Seda ei tohi unustada. Pärast Wenemaa rewolutsiooni näis meile, et rewolutsioonid mujal maades sünniwad umbes nii nagu meie oma. Praegu on meile kõigile selge, et nad sünniwad seal natuke teiseti . . . Meile, näiteks, näis ennemalt, et teised maad elawad läbi ka oma Kerenski aja. Nüüd saab juba silmnähtawalt selgeks, et teistes maades waewalt tuleb kerenshtshina samal kujul. Tuletame meele kas wõi hiljutised kodu-sõja lood Hamburist ja Tallinnast. Nad näitawad, et neis maades wõime oodata mida tahes, ainult mitte meie kerenshtshina lihtsat kordumist.“

Nagu näitasid sektsioonide aruanded, on kõigis neis käimas elaw ja sagedasti juba tagajärjerikas enamlustamise protsess, Lenini põhimõtete laialilaotamine parteiligete hulgas ja kogu partei poliitika ja organisatsiooni rajamine neile põhimõtetele. Peaküsimus on, kuidas bolschewiseerimist selle sõna täies mõttes läbi wiia. Nagu 1920.—21. aastatel Kominterni inimesed kippusid, kelledel ei kommunismiga ega üldse rewolutsiooniga mingit pistmist polnud, niisama leidub nüüd neid, kes endid kah leninistideks kuulutawad, kes sõnadega bolschewiseerimise poolt on, kuid kes tegelikus elus teise jalaga sotside leeris seisawad. Kas ei ole neid, kes suure suuga endid leninistideks ja bolschewikudeks püüawad kiita, ja kes sealjuures sotside ja kodanlusega ühist wäerinda teewad tõelikkude enamlaste wastu, kes ühes walge terrori häänedega wõitlewate ja timukate wõllas surewate paremate proletaarlaste kallal huluwad ja niiviisi kodanlusele wäga kenaks . . . „enamlikeks“ kaitseingliks on töörahwa kaagitamisel? Wõi kuidas peab mõni Tshehho-Slowaakia Kreibichi taoline

parempoolne „kommunist“ töötama rewolutsiooni kasuks, kui ta isegi ilma politsei lubata ei julge meeleeawaldust toime panna elukalliduse wastu, sest see olla — nõudmine, et partei alatasa peab rewolutsiooni tegema?

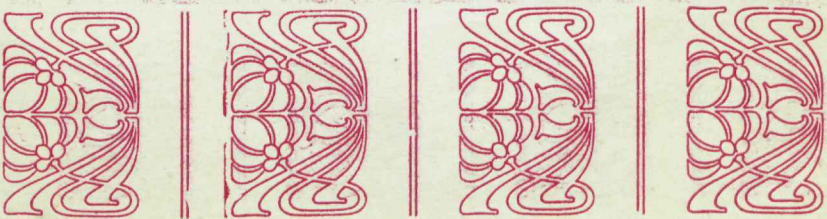
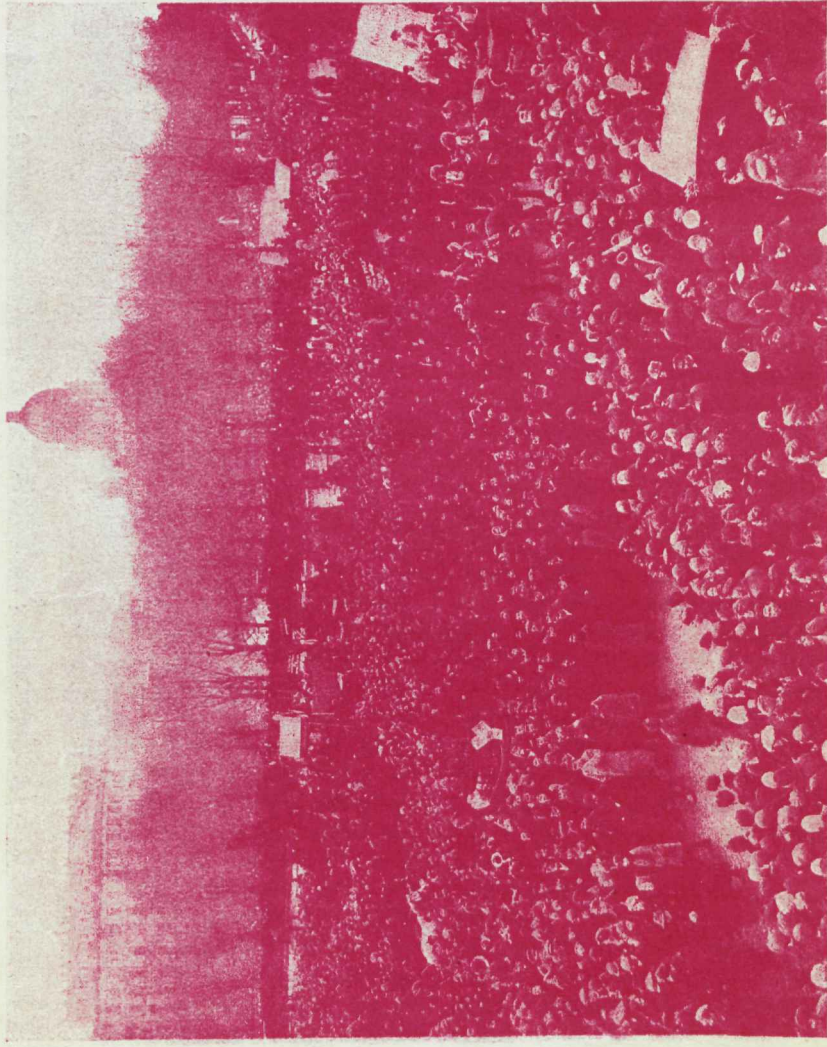
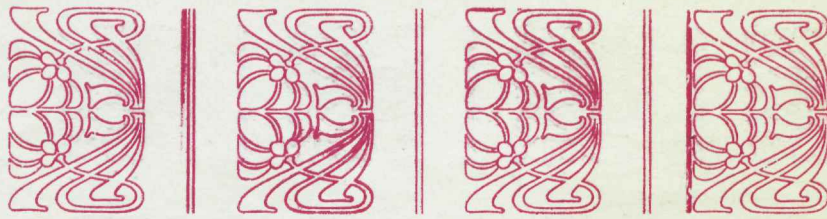
Laiendatud täiskogu üksmeelsed otsused sihiwad kindlalt selle poole, et kommunistlistest parteidest kõike seda kõrwaldada, mis ei ole enamline nii sõnas kui teos. Tõelik enamlane, leninist ei saa olla ei pahempoolne ega parempoolne; mõlemate tiwajupikeste peale, mis siin ehk seal wahel tekkiwad, tuleb waadata kui enamluse põhimõtetest kõrwalkaldumise peale; mõlemad nähtused on tööliklassi wõitlusele kahjulikud. Kui rewolutsioonilained kõrgelt käiwad, siis langeb osa kommunistidest pahempoolsete sõnakõlksude ohwriks; nad tormawad üle pea ja kaela, ilma et hindaksid objektiivset olukorda (näit. ametiühisustest wäljastumine; ühise wäerinna taktika eitamine jne). Rewolutsiooni mõõna ajal kipub parempoolsus oma „tegeliku töötamise“ tungiga silda ehitama tööliklassi ja kodanluse wahel. Praegusel silmapilgul on kõige rohkem tegemist just parempoolsuse „raugatüdimusega“, mis pea tahab panna sotside ja kodanluse rüppe. Brandleri, Radeki ja Thalheimeri kõrwaldamine Kominterni ja Saksamaa sektsiooni tööst, kategooriline hoiatatus neile katse eest Kominternis ja eestkätt Saksamaa parteis parempoolset fraktsiooni organiseerida, mis täiskogu poolt ühel häälel õigeks tunnistati, — see näitab, et Kominternil, kus suuremaks juhtiwamaks jõuks on wõitlustes wilunud ja kindlast Lenini järgil sammuw Wen. K. Partei, küllalt jõudu ja kindlust on oma ridu nendest puhas hoida, kes kätt tahawad ulatada Kautskytele ja kompaniile. J. A.

1. mai 1920. a. Leeningraadis. Puudeistutamine Rewolutsiooni-Ohwrite lagedal.

1. mai 1923. a. Leeningraadis. Uritski lagedal.

KOMMUNISTLISTE PARTEIDE ENAMLUSTAMINE JA ORGANISATSIOONILINE ÜMBERKORRALDAMINE

Aprilli alguses lõppes Kommunistlike Internatsionaali Täidesaatwa Komitee laiendatud koosolek, kus keskküsimuseks oli kommunistlike parteide enamlustamine ja nende organisatsiooniline ümberehitus. Need kaks küsimust on üksteisega nii lähedalt seotud, et kommunistlike partei enamlustamisest midu rääkida ei saa, kui ka sellest ei räägi, kuidas partei ehitatud peab olema ja kuidas ta organiseerimist edasi tuleb viia. Veel praegugi waatawad mõned kommunistide organiseerimisküsimuse kui teisejärgu tähtsusega küsimuse peale ja püüawad poliitilist tööd alati etteotsa mahutada. Kuid just Wene sotsiaaldemokraatiline T. P. partei oli see, kus — nagu sel ajal vähemlased ja teised paendlased tõendasid — „tähtsuseeta“ organisatsioonilise küsimuse pärast lahku mindi. Töölisliikumise ajalugu Wenemaal näitab, et Lenini järjekindlus organisatsioonilise töö asjus ainuõige poliitiline samm oli, millega alus pandi tõelise tööliste partei loomiseks.

Oleks pidanud arwama, et Wene enamlaste partei — nüüdse WKP — ajalugu ja kogemused teiste maade kommunistlikele parteidele kasulikuks õpetuseks on, mille järele igal kapitalistlikel maal waja on organiseerimisetööd teha, eestkätt just kommunistlike partei organiseerimisetööd. Kuid esimest korda otsustas Kommunistline Internatsionaal konkreetset organisatsioonilise küsimuse alles 5. üleilmilisel kongressil WKP kogemustele toetades. Waieldud ja sõelutud sai seda küsimust juba enne 5. kongressi; wiiendal kongressil wõeti wastu resolutsioon, mille järele kommunistlike partei kohustati: 1) territoriaalseid (teatud maaala järele korraldatud) organisatsioonilise ümberkorraldama wabrikute kollektiivideks (wabrikutesse, tehastesse, töökohtadesse jne), 2) looma kommunistlike fraktsioone ametiühisustesse ja tööliste seltsidesse.

Miks otsustati need nii ülitähtsad küsimused alles aasta eest? Kuidas olid kommunistlike parteid kapitalistlikes maades siamaani organiseeritud?

WKP kogemusi ja õpetunde ei wõidud lihtsalt mehaaniliselt üle wiia teiste maade parteidesse. Tarwis oli organiseerimisküsimus algusest peale läbi seedida ja kõigile arusaadawaks teha tegeliku klassiwõitluse teel. Wene kogemuste edasiandmises teiste maade komparteele oli Lenin äärmiselt ettewaatlik ja taktikindel. Kolmanda kongressi resolutsiooni kohta, mis wastu wõeti organiseerimisküsimuses, ütles Lenin, et see on liig „wenelik“. See ei tähendanud midugi, et Wene kogemusi ei pea teiste maade kommunistlikele parteidele edasi andma, kuid Lenin tahtis sellega alla kriipsutada, et ka organiseerimise küsimuses peawad wäljamaa seltsimehed selgesti aru saama, mis tähendus on Wene kogemustel. Tarwis oli, et Lääne-Euroopa kommunistid oma wigadest aru saaks ja oma puudusi tunneks ning selle järele proletariaadi wõitluse kohaselt oma organisatsioonilise looma õpiks. Seda ei wõidudgi kätte saada Wene kogemuste pealesundimisega.

Kommunistlike parteid Lääne-Euroopa ja kõigis moodsa kapitalismuse maades tekkisid sotsiaaldemokraatlikest parteidest lahku lõõnud pahempoolsetest rühmadest. Üle 70% praeguste kommunistlike parteid liikmetest on endised sotsiaaldemokraatlike partei liikmed. Kommunistlike parteid asutamine algas alles peale ilmasõda. Arusaadawalt omandasid komparteid sotsiaaldemokraatlikest wõi sotsialistlikest parteidest lahku lüües wiimase töötamise wiisid, traditsioonid ja organiseerimise wormid. Alaline kommunistlike parteid puhastamine paendlistest elementidest, mida sotsid nimetasid komparteid „lagunemiseks“ ja eneskriitika näitawad, missuguse järjekindlusega kommunistlike parteid kapitalistlikes maades enamlustamise eeltööd on teinud. Esimene asi, mida iga kompartei tegema peab, et enamlasteks saada, on wõitlus sotsiaaldemokraatlike traditsioonide ja organiseerimise wormide wastu. Kuni Kominterni 5. kongressini olid kommunistlike parteid organi-

satsiooniliselt samuti ehitatud, kui sotsiaaldemokraatlikud ja sotsialistlikud parteidgi, s. o. partei organisatsiooniliseks üksuseks oli raiooni organisatsioon liikmete elukohtade järele. Kus raoonis keegi liige elas, sinna organisatsiooni pidi ta kuuluma. Töökohtades — wabrikutes, tehastes, töökodades ei olnud parteil ühtegi kollektiivi.

Niisuguse organisatsioonilise ehituse tagajärjel kaotasid partei liikmed iga-suguse sideme töölistega. Sotside parteis maksis põhimõte, et partei poliitika ajamine on harilikult partei komiteede ja keskkochtade asi. Parteil liikmed olid otsekohesest partei poliitika juhtimisest kaugel, weel kaugemal aga olid töölised. Olles organisatsiooniliselt samasuguses seisukorras, kautas kommunistiline partei oma mõju tööliste hulka peale. Parteil jäi wõõraks neile küsimustele, mis tööliste hulka tehastes ja wabrikutes otsekohe huwitasid. Ja mida alatumalt sotside parteil igal maal tööliste huwidega saherdas, seda enam sai kommunistlikele parteidele tungiwaks tarwiduseks tööliste hulka-dele sotside äraandlikkust tegeliku wõitluse teel näidata.

See sai otsekoheseks tõukeks kommunistlike parteide ümberkorraldamisele wabriku ja tehaste kollektiiwide alusel.

Kominterni täides. kom. laiendatud istangu eelkäiw komparteide organisatsiooniline nõupidamine andis kujuka pildi sellest seisukorrast ja raskustest, mida tuleb kommunistlikele parteidel ära wõita, enne kui tõsiseks enamlike parteiks ja massede wõitlusstaabiks muutuda.

Missuguses seisukorras on parteide ümberkorraldamine? Kõige rohkem on ümberkorraldamiseks tööd tehtud Prantsusmaal ja Saksamaal. Kuni 60% parteil endistest organisatsioonidest on ümberkorraldatud wabriku kollektiiwide alusel. Tsheho-Slowaakias, Itaalias, Skandinaawias ja Balkanitel läheb ümberehitus pikaldasemalt.

Raskused, mis ümberkorraldamisele takistuseks, seisawad kõige pealt kommunistlike parteide eneste ridades. Kommunistlike parteide poliitilise liini

wäljakujunemine ei ole weel lõpule jõudnud. Wõitlus parem- ja pahempoolse woolu wahel kompartei ridades awaldab ennast sagedasti selles, et parempoolsed püüawad parteil ümberkorraldamisele takistusi teha. Nii on lugu, näit., Tshehoslowaakias. Kuid ka teistel maadel ei ole lugu palju parem. Parteil sekretärid, aktiivsed töölised, ei taha ümberkorraldamisele asuda wõi mõistawad ümberkorraldamist wabriku kollektiiwideks liig mehaniliselt. Organisatsiooniline nõupidamine näitis waidlemata edusamme organisatsioonilise ehituse alal, kuid kriipsutas alla, et suur protsent loodud kollektiive weel halwaste töötawad, mis küll suurel määral tingitud on ettewõtjate terrorist, aga samal ajal puudub side nende kollektiiwide ja raiooni komiteede wahel ning kollektiivid on iseenda hooleks jäetud. Edasi näitab kommunistlike parteide tegewus kapitalistlike maadel, et kuni 50—70% parteil liikmetest pea mingisugust parteilist tööd ei tee. See on weel endise organisatsioonilise ehituse tagajärg, millal ainult wäike osa parteil liikmeid tööle rakendati.

Sellejuures tuli arutusele üks tähtsamatest küsimustest kommunistlikes parteis, s. o., parteil wastutawate tegelaste ehk funktsionääride instituudi küsimus. Praeguse parteitöö juures (Saksamaal, Tsheho-Slowaakias jm) näeme, et funktsionärid on rohkem kui harilikud parteil wastutawad tegelased. Alatasa otsustawad seal wastutawad tegelased, funktsionärid, kollektiivi koosolekute ülesandeid, arutades tööliste wõitlusküsimusi ja päewaülesandeid lahus parteil liikmetest. Sagedasti täidab funktsionääride koosolek parteil konwerentsi aset, millest parteil liikmed mingil wiisil osa ei wõta. See kõik suurendab liikmete tegewuseta olekut ja jätab nad parteil tööst kõrwale. Kommunistiline parteil, kui masseline leninistiline parteil, peab põlewad wõitlusküsimused kõigi parteil liikmete osawõttel otsustama, kes nad siis terve töölisteklasi asjaks teewad. Parteil wastutawate tegelaste instituut on farwilik, kuid see ei tohi mingil tingimisel parteil kollektiiwide asetäitjaks muutuda.

Kõigi maade komparteide organisatsioonilisel nõupidamisel sõeluti kõik need väiksed ja suured küsimused läbi ja parandati wildakut partei-organisatsioonilist tööd wõitluses proowitud esimese enamlik-leninistlise partei — WKP — kogemustega.

Harilikult pööratakse väikestele praktikistele küsimustele parteides wähe tähelepanu. Tegelik töö wabriku kollektiivides, seinalehe wäljaandmine, wabrikus walitsewate puuduste ning wäärnähtuste paljastamine, nende parandamise eest wõitlemine — see tõstab laialistes tööliste hulkades huwi partei kui tööliste nõudmiste ja õiguste eest wõitlewa organisatsiooni vastu. Kuid väikestest puudustest kollektiivis, kus nende küsimustega mitte tegemist ei tehta, tuleb liigete loodus, ja partei jääb wõõraks tööliste nõudmistele.

Partei enamlustamine puudutas sügawalt kõige pealt partei organisatsiooni, ta ehitust ja sisemist tööd.

Organisatsiooniline nõupidamine kui ka täidesaatwa komitee laiendatud koosolek tunnistasid, et kommunistlised parteid on suuri edusamme teinud organisatsioonilise ümberkorraldamise alal.

Lõpuks weel mõned peanõudmised, mis kõigi maade kommunistlikele parteidele kapitalistlistel maadel üles seati. Esimine — partei alustatud ümberkor-

raldamine tuleb lõpule wiia; teine — parteid peawad tutwunema teiste maade parteide kogemustega ja töötajajärgedega, et neid ära kasutada wõi tehtud wigu parandada; kolmas — ühisustesse, seltsidesse, talupoegade organisatsioonidesse luua kommunistlised fraktsioonid (rühmad); neljas — parteid peawad oma aparadi — nii raioonides kui ka kohtadel — paenduwateks partei juhtiwateks orgaanideks muutma.

Ka illegaalsete parteide töö üle peeti nõu ja püüti teed leida, kuidas kommunistlised parteid peawad endid ette walmistama pöranda alla minemiseks. Paljude kommunistlike parteide mitmeaastane pörandaalune praktika annab rikkaliku materjali, et neid kogemusi põhjalikult uurida ja ära kasutada illegaalse töö paremale järjele tõstmiseks.

Kommunistline Internatsionaal walmistab end tulewastele wõitlustele. Kommunistlised parteid on walmis, et wastu wõtta kodanluse kõige jõhkramat pealetungimist. Rahwuswaheline leninistline partei ei jää ühegi takistuse ees seisma, et oma eesmärgile — wõitluswõimulise enamlike partei loomisele — jõuda, kes töörahwa ette otsa astub ja ta wõitlusele wiib — organiseeritult.

O. R.

LEENA SÜNDMUSTE MÄLESTUSEKS

1912. aasta juulikuu läbi kandis Leena jõgi kullakaewandustest iseäralist kaupa, elawat tööjõudu laiali. Tuhanded töölised naiste ja lastega jätsid oma töökoha, asusid pikale waewarikkale teele, sõitsid, kuhu keegi heaks arwas, tundmata tulewikule, wõib olla isegi kohutawale näljale wastu.

Mis sundis neid seda tegema? Oli ju Leena kullakaewanduste aktsiaselts, millest isegi tsaariministrid ja wäljamaagi kapital osa wõtsid, just eelmistel aastatel määratud kasu andma hakanud: 7 aasta wältel 1903—1910 paisus kasusumma 86 tuhandest rublast 7 miljonini, see on 80-kordseks. Aktsiad tõusid pöörasesse hinda: 450-rub-

lase aktsia eest makseti börsel 5400 rubla.

Millega seletada siis tööliste põgenemist?

„Leenakulla“ kaewandustes — nii oli aktsiaseltsi nimetus — teenis ligi 5000 töolist. Nad said keskmiselt rubla päewas wähem palka kui elatismiinum nõudis, kui said ümbruskonna töölised. Nii nõoris selts tööliste päewapalgast ligi 2 miljoni kasu aastas.

Kuid sedagi wiletsat palka ei maksetud kõike, ega rahas kätte. 28,6% makseti rahas, 46,8% toiduainetes, 24,6% makseti alles lepinguaasta lõpul. Weerand tööliste palka oli seltsil

aasta läbi tarwitada. Selle pealt sai ta suured summad kasu.

See oli tööliste higi, mis kullaks muudeti, kuid seda tehti ka tööliste werrega.

Kaewanduste tehnika oli äärmiselt wilets. Õnnetusejuhtumised — wigastused ja surmasaamised olid igapäewased. Selts ohwerdas tööliste elu, et tasku ajada raha, mis oleks pidanud minema kaitseabinõude muretsemiseks.

Ka tööliste toidust nõõris selts omale kasu. Toitu wõis ainult seltsi poest osta. (Erakauplustesse oli minek keelatud, ettekäände all, nagu käiksid töölisel warastatud kulda müümas.) Toiduained seltsi poodides olid alawäärtuslised, aga kallimad kui mujal.

Naistööliste seisukord oli koguni wilets. Nad said palju odawamat palka kui mehed ja pidiwad tihti herade elajalikka tujusid täitma. Selle häbistawa alanduse osaliseks langesid ka tööliste naised ja tütreid, keda heraste juure „põrandaid pesema“ käsutati. Ära ütelda polnud wõimalik, sest siis ähwardas lahtilaskmine. Lepingu põhjal olid tööliste perekonna liikmed kohustatud ülemuse käsu peale „tööle“ ilmuma.

Kuidas oli niisugune jõle kord wõimalik? Kodanline seadus on üleüldse sihitud ainult tööliste wastu, kurnajatele ei sea need piiri. Siin oli aga ka seaduse täitja kapitalisti käsutada. Kõik walitsuseametnikud saiwad kaewandustejuhatuselt toetust — lisapalga, korteri ehk toiduainete näol, olid seega otsekohe kaewandustejuhatus mõju all.

Seltsi kurnamiseaparaat oli nii kawalasti korraldatud, et ta kõige wahwamaagi töölise kõnakuulelikuks orjaks paenutas. Kaewandused olid kaugel taigas. Lähem raudteejaam oli Irkutsk — 1734 wersta kaugel, kuhu talwel hobustega, suwel osalt mööda Leena jõge tuli sõita. Kewadel ja sügisel oli wäljapääsemine sootuks wõimata. Seda wäljapääsemise wõimatust kasutasgi selts tööliste ohjashoidmiseks. Leping tehti töölistega tööleastumise päewast kuni 10. septembrini. Seks ajaks oii laewasõit lõppend ja kaewandustes wähenes töö. Tööline oli sun-

nitud kurnajate meele järele olema, et tööle edasi jääda, muidu ähwardas külm ja nälg, sest ära minna oli wõimata. Enne lepingu aega ära minna tähendas weerand palka kurnajate tasku jätta.

Kurnamiseaparaat pressis iga tööliste higipisara ja weretilga kullaks ja kaewanduste peawalitseja Beloserow naeris saadanlikult: „Ma töötan nii, et töölisest jääb järele nina ja silmaaugud, hobusest lakk ja saba!“

Surutud wiha leegitses töölistes. See pidi kord lõkkele lööma ja löigi. Sädemeks süttis järgmine juhtumine.

25. weebruaril 1912 anti ühele töölisel toiduks hobuse haisew suguosa. Töölisel olid harjunud, et neid jätistega toideti, kuid see oli liig kihwtine hirwitamine. Kaewanduste töölisel, kus see lugu juhtus, hakkasid streikima ja nõudsid wärskeid toiduaineid edaspidi ja kõõgiwanema tagandamist. Tööliste imestus oli suur, kui see ilmsüüta nõudmine kaewanduste walitsuse poolt tagasi lükati. Neile selgis, et haisewate jätistega toitmine ei olnud ainult kõõgiteenijate lohakus ja omakasu, waid osa kogu kurnamisekawast.

Teiste kaewanduste töölisel ühinesid streikijatega. Streik wõttis laialise ulatuse. Peawalitseja asetäitja ettepanekul waliti esitajad juhatusega läbirääkimiseks; sest esitusest sai streikikomitee.

„Leenakulla“ juhatus ei wõinud sallida, et tööliste seas liikumine algas; ta tahab seda liikumist idus häwitada ja asub weresauna ettewalmistusele.

4. märtsil saadab „Leenakulla“ juhatus Peterburist telegrammi peawalitseja asetäitjale, et see kaewandused wee alla lasku, ja 5-dal telegrammi Irkutski kubernerile: saatku see sõjawägi rahustama, streik ähwardawat walitsuse telegrahwi ja kaewandust häwitada ja olla kwalifitseeritud agitatsiooni wili. See oli jultunud prowokatsioon: hobuse haisew suguosa muudetakse kwalifitseeritud agitaatoriks. Kui töölisel juhatus kurja plaani teada said, wõtsid nad kaewandused oma walwe alla ja palusid Irkutski kubernerilt toetust nende kaitseks juhatusel

wastu. Kuberner saadab teate Peterburi, et streik rahulik, kuid sõjawägi tuuakse kohale.

Juhatus hakkab julgemini prowotseerima. Ta pilgutab silma oma truudele koertele, rahukohtunikud mõistavad streikijad korteritest välja uulitsale — 50kraadilise külma kätte ja keelawad toiduainete andmise. See põrgulik plaan ajas kubernerigi karwad püsti, ta keelas väljawiskamise ja käskis toidukraami kewadeni edasi anda. Weresaun läks nurja. „Kahju, ei saand käsigi soojendada“, sõnas sõjawäeülem Sansherenko.

22. märtsil sõidawad kohale ringkonna mäeinsener Tultshinski ja sandarmiohwitser Trestshenko. Esimene püüab kokkulepet sobitada, ta mängib tööliste tundmustel, tunnistab „Leenakulla“ juhatuse süüdlaseks, lootes sellega tööliste õigustunnet rahuldada, ja lubab mõnesuguseid kergendusi. See poliitika ei meeldi orjaperemeestele. Tultshinski saab peapesu, tööliste saatust antakse Trestshenko kätte. See timuk on kapitali osawam tööriist. Ta oli 1905. a. karistussalkade juhataja ja tõmbas Sormowis 80 töolist wõlla.

Õösel wastu 4. aprilli wõtab ta streigikomitee kinni ja toimetab lähemasse linna wangimajasse. Rahutule õöle järgneb werine päew.

Hommikul liiguwad töölised keskaewanduse poole, kus peawalitseja asetäitja ja Trestshenko elawad, et neilt aru pärida oma esitajate wangistamise üle. Tööliisterong, mis 3000 inimest suur, liigub rahuliselt. Trestshenko on aga kõik selleks teinud, et seda õiguseotsijat rahulist töölistehulka weristada. Ta prowotseerib soldatid, et töölised tahta neilt sõjariistu wõtta ja neid maha lüüa. 110-meheline soldatite salk on hirmul suurt rongi lähemena nähes ja esimese märguandmise peale kõlab tööliste pihta kogupauk, siis lastakse salga kaup. Ka lamajad ja jooksjad ei leia armu. Hoigamine ja kisa täidab õhku, surnukehad ja haawatud lamawad hunikus maas. Neid on 500.

Iga kuues tööline sai kuuli. Kurnajad tahtsid iga töölisteliikumise idu surmata, kuid nad eksisid. Töölised

tegid wähe aega weel tööd, et uurimisekomisjonidele wõimalust anda nende hirmsate oludega tutwuneda, milles nad töötasid, siis lahkusid nad kaewandustest, rewolutsioonituld üle Wenemaa laiali kandes. Rewolutsiooni laine tõusis. Tsaar ja kodanlus olid oma mõrtsukanäo hirwitawalt paljastanud. Kui minister Makarow riigiwolikogus arupärimise peale wastas: Nii oli ja nii ssab olema! — siis plaksutas üks osa kodanlust talle käsi, teine osa awaldas küll silmakirjalikku kahjatsust selle sündmuse puhul, kuid kaitstes seda korda, mis niisuguseid sündmusi wõimaldab. Kui töölisteestitaja wolikogus tsaari ses weretõös süüdistama hakkas, ütles kodanluse walitud mees — riigiwolikogu esimees: „Tsaari isik olgu puutumata.“

Tööliste seisukoht oli selge. Ainult tsaari ja selle järele kodanluse wõimu kukutamine wõib wiia uuele paremale elule. Lenin kirjutas oma artikli lõpul Leena sündmuste mälestuseks, et Romanowite walitsuse kukutamine ainult esimeseks astmeks on wõitluses kogu kodanlusega sotsialismuse pärast. Wene proletariaat on mõlemad astmed läbi teinud ja rajab teed sotsialismusele. Seks suureks wõiduks on rohkesti kaasa aidanud Leena werine sündmus. Au langenuile!

Eesti proletariaat, kes sel ajal ühes Wene proletariaadiga wõitles, peab weel metsikuma surwe all waewlema kui tsaari surwe oli.

Tsaari wõim tappis Leena kaewandustes üks kord iga kuuenda töölise. Eesti kodanlised timukad tapawad iga aasta sadanded töölised. Eesti timukad ja prowokaatorid demokraatia mantli all loodawad töörahwa wõitlust weresse uputada ja piinamistega eemale peletada, kuid nad eksiwad niisama nagu tsaaritimukad 1912. a. Nende demokraatiline mantel on närudeks rebenenud ja nähtawale on tulnud jõe timuka nägu ja werine pussitaja käsi. Walatud werest tärkab uus wõimsam liikumine, nagu tärkas Leena ohwrite werest, ja pühib werise timuka walitsuse ja lõpetab kurnajate pidutsemise töörahwa turjal. Au langenuile, needus timukalle!

A. B.

FERDINAND LASALLE

(1825—1925)

Saksamaa töolisteliikumise esimese ajajärgu üks tähtsamaist ja silmapaistwamaist tegelastest on kahtlemata Ferdinand Lassalle.

Sündinud Breslaus 11. apr. 1825, rikka siidikaupmehe Heimann Lassal'i pojana (oma nime muutis Ferdinand 1846. a. Pariisis, kus ta sellele, Prantsuse wäljarääkimise kohaselt, silbikese „le“ lõppu lisas — osalt wist küll sellepärast, et oma Juudi soost päritolekut, mida ta endale koormawaks pidas, warjata), awaldas Ferdinand juba õige noorelt äärmiselt elawa iseloomu kõrwal ka silmapaistwaid andeid ja terawat mõistust.

Saksamaa waimline ilm elas sel ajajärgul, kus Lassalle kaswas, teatud tõusuhoos, mis kaasas käis majanduslise arenemisega ja riikliste uuendusekawatustega, mis ühise Saksamaa loomise poole tüürisid (esimese liidu loomine 1834. a.). Kirjanduses walitses nõndanim. „Sturm- und Drang-Periode“ — tormi ja tungi ajajärk —, mis ettewalmistuseks oll 1848. a. rewolutsioonile.

Selles ühiskondlise tõusu ja uuenduste ajajärgus wõttis Lassalle tuline iseloom õhinal tuld ja imes endasse ägedat protestiwaimu wana korra, wanade traditsioonide, wananenud õiguse ja waadete wastu. Hiljem kirjutas ta kord ise Marxile, et ta juba 1840. a. (s. o. 15-aastaselt) rewolutsionäär on olnud, nagu ta selleaegsed kirjutused (muuseas päewaraamat) näitawad.

Arusaadaw sellepärast, et 1848. a. liikumine Lassalle rewolutsionääride ridades leidis. Ta seisis wäga ligidal Rheini maade rewolutsioonikomiteele, mille eesotsas Marx oli, kellega Lassalle tihti kokku puutus ja keda ta tõsiselt austas.

Rewolutsiooniliikumisest osawõtmise eest sattus ta mitmel korral kohtu alla ja pidi kuude wiisi wangis istuma, kus ta aega kasutas oma ägedate kaitsekõnede kokkuseadmiseks, mis hiljem trükis ilmusid ja teatud agitatsioonilist mõju awaldasid.

Huwitaw on, et Lassalle piirita tegutsemisetung teda isegi kõrwaliste asjade juure ajas, mida ta püüdis rowo-

lutsioonilistel sihtidel kasutada, mõnikord abinõude walikus isegi sammudele sattudes, mis just tema ideede kasuks ei kõnele.

Nimetada tuleb siin krahwinaise von Hazfeldi kohtuasja, mis Lassalle elus üldse õige suurt osa mängis ja aastaid otsa teda kõitis. Missugused põhjused ka iganes teda ajasid krahwinaise kaitsjaks astuma, kuid Lassalle tarwitas sedagi wõimalust, et ägedalt kallale tungida iganenud ja ajastlänud seadustele ja traditsioonidele. Selles aastaid otsa kestnud kohtuprotsessis tutwunes Lassalle ligemalt õigusliste küsimuste ja põhimõtetega, mis talle ainet andis ühe parema ja terawama kirjatöö tarwis just õigusliste küsimuste alal, kui ka hiljemalt peetud kõnedeks riigikorra ja selle õigusliste aluste kohta.

Kui 1848. a. rewolutsioon õige haledate tagajärgedega lõppes, tagurlus uueste ja toorelt maad wõttis, maha surudes igasugust uuendusepüüet; kui reaktsioon aastate wiisi maad hirmuwalitsusega surus, andus Lassalle teaduslisele tööle ja kirjutas suure kirjatöö (kaks raamatut) wana Greeka mõttetarga Heraklitese üle, mis talle teaduseilmas tähelepandawa koha andis. See mõjus osalt kaasa ka selleks, et talle luba anti uueste Berliini elama asuda, kust ta, kui rewolutsionäär, kaua aastaid eemal pidi olema, ja alles siis sinna tagasi pääses kui Preisimaal hullumeelse künninga Friedrich IV surmaga (1856) „uus ajajärk“ walitsema sai, mida osalt wälised sündmused (Krimmi sõja tagajärjed), osalt sisemine majandusline ja poliitiline arenemine ellu kutsusid.

Tuleb tähendada, et Lassalle ka reaktsiooniajal poliitiliselt käsi rüppes ei hoidnud, kuigi otsekohest tegewust wähe sai awaldada. Oma sügawate sidemete kaudu „kõrgeis kihtides“ oli tal wõimalik tihti oma poliitilistele sõpradele, muuseas Marxile teateid muretseda, mis muidu neile kättesaamata olid, ja oma suuremat waralist jõukust oli ta alati walmis rewolutsiooniliikumise tarwis õhwerdama.

Kui „uee ajajärgu“ juures jälle wõimalus tuli poliitiliselt tegutsema hakata ja kodanlus seda wõimalust kasutama hakkas, siis selgus, et kodanlus ise reatsiooni surwel lühikese aja wältel kogu oma rewolutsioonilikkuse oli kaotanud ja kõige lamedamaks paendlaseks muutunud, kes töölistega nüüd enam tegemistki ei tahtnud teha, olgugi, et just wiimased 1848. a. kodanlises rewolutsioonis kõige suuremaid raskusi oma õladel olid kannud.

See kodanluse seisukoht ajas Lassalle temaga kõige terawamalt wastamisi, ja nüüdsest peale on ta tegude ja kõnede teraw ots just wabameelse kodanluse wastu sihitud, kelles ta nagu äraandjat näeb neile ideedele, mille eest 1848. a. wõideldi. See seisukoht ajab Lassalle ajuti isegi liig ligidale wanameelsetega, muuseas würist Bismarckiga, kellega ta läbi käis ja kelle peale ta püüdis mõju awaldada niihästi sise- kui wälispoliitilistes küsimustes. Meil ei ole siin ruumi pikemalt peatuda nende läbikäimiste ja wahekordade juures, kuid just tööliste ringkondades awaldas see wahekord paha muljet, ja üsna õieti tähendab Bebel oma mälestustes, et töölisel mitte kõige usaldawamalt selle peale ei waadanud, et ainult tagurline ajakirjandus Lassalle wastu enam wähem objektiivne, asjalik, oli, kuna wabameelne ajakirjandus, keda sel ajal ka töörahwas luges, Lassalle kõige ägedamalt arwustas. Meil tuleb ainult ühte ütelda: missugune see wahekord ka iganes oli, Lassalle tarwitas teda ainult selleks, et ühe wõi teise abinõuga teostamist leida oma ideedele. Kui ta sellejuures wast kaugeemale sattus kui tarwis, siis tuleb seda seletada esiteks ta ägeda ja palawa loomuga, teiseks liig suure enesearwamisega, mis teda oletada lubas, et ta isiklise mõjuga suuri poliitilisi tagajärgi wõib kätte saada.

Need wiimased aastad Lassalle elus, kus ta iseäranis ägedalt wabameelse kodanlusega wõitlusesse astus, olid kõige wiljakamad ta poliitilises elus oma kirjandusliste toodete poolest, mille eelkäijana juba 1859. a. ajalooline draama „Franz von Sickingen“ oli. Kui ta 1862. a. wabameelsetega taktikaküsimuses wastamisi sattus, jõudis ta aru-

saamisele, et waja on uut parteid asutada. Selle eesmärgiga pidas ta ria awalikka kõnesid, mis ka trükis ilmusid: „Riigikorra kohta“, „Mis nüüd?“ ja eriti suurel töölistekoosolekul uue partei asutamise eesmärgiga peetud kõne „Käesolewa ajajärgu omapärane wahekord töölisteseisuse ideega“ (lühidalt nimetatakse seda „Töölisteprogrammiks“, sest et ta selles kõnes oma kawatsetawa partei programmi seletas).

Järgmisel, 1863. a. ilmus ta sulest terwe rida wähemaid töösi, muuseas kuulsaks saanud wihk „Kaudsed maksud ja töölisteklassi seisukord“.

Lassalle kihutusetöö tagajärjel tõstis Leipzigi tööliste hariduseseltsi komitee küsimuse üles — töölistekongressi kokku kutsuda, mille kohta Lassalle arwamist järele küsiti. Selle peale wastas Lassalle jällegi trükitud wihuga: „Awalik wastus“, milles ta oma sotsialistlist programmi arutab.

Lassalle nõuandel jäi partei asutamata, sellewastu asutati maikuul Leipzigi üleüldine töölisteühisus, milleks Lassalle enne seda suurema kihutusekoosolekute ringreisi oli toime pannud. Lassalle waliti ühisuse esimeheks, ja temale omase õhinaga hakkas ta selle kihutamiseks tööd tegema. Kuid tagajärg oli ootamata wäike. Osalt see pettuimus oma jõe sisse, mille peale ta alati nii kindel oli olnud, osalt terwisline seisukord mõjus halwawalt ta tööhoo peale, mis juba järgmisel (1864.) aastal märksalt langes. Pärast kewadist agitatsioonireisi Rheinimail sõitis ta Schweitsi, kuhu pikemaks ajaks puhkusele ja terwist parandama tahtis jääda. Siin, Genfis, sai ta ühe endise Berliini tuttawaga, Baieri kõrgema riigiametniku von Dönniges'i tütre Heleenega kokku (möödamines: üks Balti junkrute wõsu), kellega tal warsti armulugu sigines. Selle tagajärg oli, et tüdruku peigmees Janko von Rakowitz Lassalle kahewõitlusele kutsus ja teda surmawalt haawas, mis Lassalle 31. augustil 1864 hauda wiis. Neid wiimaseid sündmusi Lassalle elus kirjeldades tähendab ta eluloo kirjutaja E. Bernstein, et Lassalle nagu mingisuguses palawikus talitas, igasuguse piiri oma ülespidamises oli kaotanud ja

POLIITIKASTREIK (TSAARI-AJAL)

W. SWAROG'i joonistus

otse kui meelega pimedispidi hukkawale saatusele wastu tormas. —

Lassalle oli sotsialistlike ideede juure jõudnud Marxiga isiklise kokkupuutumise kaudu, kuid väga sügawale ei olnud ta Marxi õpetusesse igatahes mitte tunginud. Tema töö suurem tähtsus seisab nimelt wana ühiskonnakorra arwustuses — nagu rewolutsiooni ideede arenemise esimestel ajajärkudel harilik. Ja siin oli Lassalle suur — tema arwustus oli waimurikas, elaw, tuline, kaasa-kiskuw, täis jõudu ja armutu. Paljugi sellest, mis ta kirjutanud, kõlbab weel aastakümnete järele töölisklassile kihutusaineks. Tema enese programm sisaldas weel palju wanu pettekujutusi kodanlise riigi kohta (ta soovitas töölistele muuseas walmistuseühisusi asutada ja selleks riigilt laenu nõuda), weel mõndagi Prantsuse ja Inglise utoopiliste sotsialistide õpetuste jäänust. Ja püsiwaks, pikaliseks organiseerimisetöoks ei jatkunud tal, nagu nägime, wastupidawust. E. Bernstein näitab kindlate allikate järele, et ta juba enne Genfi sõitmist otsustanud oli töölisteühisuse esimehe ametist ära astuda.

Kuid need puudused, samati nagu wääratused ja taktilised kalduwused ei keela nägemast seda suurt rewolutsiooniliku iseloomu, mis Lassalle noorest saadik wõitlusele kihutas kõige wana, kõige ülekohtuse ja inetu wastu, ja seda määratud loitawat tuleleeki, millest weel aastakümneteks jatkus töörahwa hulkade uimastuse ja ükskõiksuse peletamiseks. Ta püüdis orjastatud hulkasi igasuguste abinõudega rahulolematusele, rahatusele õhutada ja oli wihane, et inimesed, selle asemel et elult rohkem nõuda, äärmiselt wähega lepiwad. Saksa töölisteagitatsioonis nii tuntud lentsõna „Die verdammte Bedürfnislosigkeit“ (neetud wähega-leppimine) on Lassalle loodud, ja näitab, et ta töölisi üles kihutades inimesewäärilisi elutingimisi nõudma, wihastas, kui ta wõitu ei saanud sellest aastasadade wälte sissekaswatud orjameelsusest ja alandlusest, mis enesele kõike keelama sunnib mida elu pakkuda wõib ja millekstöörahwal õigus on.

Selle tulise agitaatorina ja äratajana töölisteliikumise hommikul jääb Lassalle wõimas kuju jäädawalt selle liikumise ajaloo lehekülgedele.

H. P.

Sotsialistlike Nõukogude-Wabariikide Liidu edusammud

II. Tööstus

Põllumajanduse walmistusejõudude edenemine, talupoegade ostujõu kaswamine on majanduslik alus nõukogude suurtööstuse ülesehitamises, sest suurem osa tööstuse saaduste tarwitajatest on talupojad. Sellest põhimõttest wälja minnes ongi Nõukogude walitus oma tööstuse ülesehitamise kawa kokku seadnud. Töowiljakuse tõstmine ja hindade alandamine — need on abinõud tööstusesaaduste turu laiendamiseks talurahwa hulgas. Need abinõud pigistawad kokku „käärid“, see on, teewad põllusaaduste wahetamise tööstusesaaduste wastu kasulikumaks, laiendawad tööstust ja wõimaldawad suurtööstuse ülesehitamist. Seda wõib nüüd tõeasjades kinnitada.

Suurtööstuse kiire arenemine, mis mõõdunud aastal nende abinõude tõttu iseäranis hoogu wõttis, kestab edasi ka käesolewal aastal. Suurtööstus laienes 1923—24. a., wõrreldes 1922—23. aastaga 30% wõrra ja tema walmistus tõusis 1 191,4 miljoni rubla pealt 1922—23. a. 1 577,5 milj. rubla peale 1923—23. a.

Kõige tähtsamaks ja iselomustawaks nähtuseks 1923—24. a. majanduslises elus on raske- (metalli-) tööstuse kiire kaswamine, mis isegi wäiketööstusest ette jõudnud. Walmis puuwilla-riide kogu kaswas 1921—22. a. walmistusest 302,5 milj. meetri pealt 1922—23. aastal — 581,4 milj. meetri ja 1923—24. aastal — 836,9 miljoni meetri peale, s.o. 44 prots. wõrra 1922—23. a. wõrreldes. Malmi walati 1921—22. a.

— 10,5 milj. puuda, 1922—23. a. — 18,3 milj. puuda, 1923—24. a. — 40,4 milj. puuda. Viimase aasta tõus on seega 120,8 prots. Terasewalmistus oli 1921—22. a. 19,4 milj. puuda, 1922—23. a. 36,0 milj. ja 1923—24. a. 60,3 milj. puuda. Juurekasw 1923—24. aastal — 67,4 protsenti. Samasugust arenemisekäiku näitawad ka teised metallitööstuse alad.

Küll on tasapind, millele meie metallitööstus möödunud aastal tõusis, üleüldiselt veel äärmiselt madal. 1913. aastaga võrreldes teeb see wälja ainult 20—25 %; tähtis on aga see, et see tööstuseala — kui kõige tähtsam rahwamajanduses — edeneb ja koguni teistest tööstusaladest kiiremalt edeneb. See on kõige olulisemaks tõenduseks meie majanduse kaswamisele ja näitab, et meie õieti ligineme oma põhikapitali uuesti ülesehitamisele.

1922. a. lõpul, esimeste veel wäheste kordaminekute peale metallitööstuses tähendades, ütles Lenin: siin otsustakse meie riigi kui iseseiswa riigi küsimus. Ja töeste, suurmetallitööstus: masinate, wedurite, traktorite, wabrikute sisseseadete walmistamine jne — see on alus nii tööstuse kui ka põllumajanduse edenemisele. Selle tööstuseala arenemine ilma wälislaenuta näitab, et nõukogude põllumajanduse ja wäiketööstuse arenemine on kogu rahwamajandust niiwõrd tõstnud, et seesugused edusammud wõimalikuks on saanud.

Kütteinete kriisid, mis meie majandust esimestel aastatel wapustasid, on nüüd oma endistes wormides kõrwaldatud. Veel enam, on olemas isegi kütteinete ülejääk, tagawarad. Kiwisõe saak kaswas wahetpidamata. 1921—22. aastal oli kiwisõetoodang 588,8 milj. puuda, 1922—23. a. — 659,5 ja 1923—24. a. — 862,8 milj. puuda. Petroleumi saak tõusis wastawalt 276,8 miljonist puudast 315,4 ja 362,6 miljoni puudani.

Järjelikult on meil tegemist walmistuse plaanikindla tõusuga tööstuses. Aasta-aastalt, isegi iga kuuga kaswab tööstusesaaduste hulk. Hinnad alanevad ja kaswab tööpalk. See näitab töölisklassi seisukorra paranemist ja üldist olukorra kindlust. Nii langes tööstusesaaduste üldine hindadenäitaja

(index), mis 1. oktoobril 1923. a. oli 2,47 tserwontsi (kui 1913. a. hinna näitaja 1 tserwonets rehkendada) 1. jaanuariks 1924. a. 2,09 peale, 1. aprilliks 1,88 peale, 1. juuliks 1,84 ja 1. oktoobriks 1,77 tserwontsi peale. See tööstusesaaduste hindade langemine on teatawal määral ühenduses walmistusekulude wõi omahinna alanemisega, mis rahauuenduse algul tööstuse kaubandusliku kasu arwel sündis. Walitsuse sammud müügihindade alandamises sundisid osalt ka omahinda alandama. Nii wõime ütelda, et hinnad praegu küll sõjajäreltest kõrgemad on, aga — kus nad seda ei ole! Ka kodanlus ei ole pärast sõda suutnud sõjajärelsete hindadeni tagasi minna. Seal hoitakse neid kasuahnitsemise otstarbel ülewal. Ükski spekulant ega maradöör ei angeta ega kauple muidu kui ta kauba pealt vähemalt 100% kasu ei saa. See nähtus on üleilmiline. Rahakapital on muutunud saherdamise kapitaliks. Nõukogudewalitsus alandab iga kuuga hindasid, ja kui siin trustid ühewahe hinnad kõrgel hoidsid ja niisuguseid nähtusi weelgi ette tuleb, siis ei tee trustid siin seda mitte üksikute isikute rikastamise huwides, waid tööstuse laiendamiseks tarwisminewa põhikapitali suurendamise otstarbel. Aga walitsus peab siin ikka teatawat piiri põllumajanduse ja tööstuse tasakaalu jaluleseadmiseks ja töölisklassi ja talupoegade liidu kõwendamiseks. Seda joont wäljendab walitsuse sisepoliitika üleüldine juhtsõna: „Silmad küla poole.“ — Seda tõendab ka nõukogudewalitsuse maksupoliitika ning talupoegade liidu loomise poliitika üleüldse. Ei ole mingit kahtlust, et ka käesolew aasta selles tuntawaid edusammusi toob ja linna ning küla wahekorda tasandab.

III. Rahaasjandus ja maksupoliitika

1924—25. a. eelarwe

Eelarweaasta Nõukogude-Wabariikide Liidus algab ja lõpeb esimesel oktoobril. Käesolew eelarweaasta ei ole rahaasjanduslikust seisukohast waadates mitte kõige parem. Wiljaikalduse tagajärjel tuli rehkendada suure osa talupoegade maksuwõime wähenemisega. See mõjus takistawalt riigi eelarwe kaswamise peale.

Kuid siiski võimaldas Liidu majandusline arenemine eelarwet tuntawalt tõsta. 1922—23. a. oli riigi eelarwe ümarguselt 1300 milj. rubla, 1923—24. a. 1900 milj. rubla — kaswamine 40%. 1924—25. a. eelarwe seati kokku 2100 milj. rubla peale, s.o. ainult 10%-lise juurekaswuga, kuid juba nüüd, majandusaasta keskel, võib ütelda, et eelarwe märksa suureneb ja läinud aasta omast vähemalt 25—30% kõrgemale tõuseb, mida eriti tööstuse tõusuga tuleb seletada.

Kuid siiski kõigi nende raskuste peale waatamata, oleme ka sel aastal rahaasjanduse alal edusamme teinud. Eelmisel aastal läks meil korda kindlat rahasissteemi luua, tserwontsi kindlustada, hõbe- ja waskraha välja anda. Käes olewal aastal oktoobrirewolutsiooni 8. aastapäewaks on võimalus kuldraha välja anda, mida praegu riigi rahapajad walmistawad.

Ei saa tähendamata jätta, et meil peale oktoobrirewolutsiooni esimest korda võimalus on terve aasta peale sissetulekud ja väljaminekud ette ära määrata. Waremalt, kõikuwa rahakursi ajajärgul, tuli teha eelarwe plaane, mida rahakursi langemise pärast kunagi täita ei suudetud.

Kõige suuremaks wõiduks meie riigieelarwe ja rahaasjanduse korraldamisel on siiski see asjaolu, et käesolewal aastal eelarwe esimest aastat tasakaalu on wiidud, ilma et selleks paberiraha tuleks välja anda.

Eelarwe lõpeb küll puudujäägiga, s.o. sissetulekuid ei jätku väljaminekute katteks, kuid seda puudujääki ei kaeta, nagu eelmistel aastatel paberiraha väljandmisega (minewal aastal 180 milj. rbl.). Puudujääk, mis 120 milj. rubla välja teeb, kaetakse peajasjalikult krediitoperatsioonidega, sisemiste laenudega. Erakorralise tagawarana on eelarwe puudujäägi katteks kasutada weel 80 miljoni hõbe- ja waskraha, mida käesolewal aastal võib välja anda kui seda tarwis on.

Eriti nimetada tuleb uues eelarwepoliitikas riigi eelarwe ja kohaliste eelarwete wahekorda, mis võimaldab kohaliste tarbete ühtlasemat rahuldamist, arwesse wõttes üksikute rajoonide jõu-

kust, kes oma eelarwetega läbi tulewad ja riiklist tuetust ei tarwita, kuna waesematele waldadele ja küladele, waldade ja kreiside üldisest ühendatud eelarwe summadest võimalus jääb toetust määrata, et majandusline ja kultuuriline arenemine ühtlaselt läheks. See on kahtlemata suur samm edasi.

Maksupoliitika

Kui Nõukogude-Liidu maksupoliitikast ülewaadet tahame saada, siis tuleb waadelda riigieelarwe sissetuleku osa. Üleüldse on eelarwe, nagu tähendatud ümarguselt 2100 miljoni rubla peale tasakaalu wiidud. Sellest summast on sissetulekutes 862,3 miljoni rubla otsekoheseid ja kaudseid makse. Kui siia juure lisada summa, mis teisest wõidulaenust sisse tuleb ja 40 miljoni rubla välja teeb, siis saame riiklisi makse ümarguselt 900 miljoni rubla. Ühe inimise peale tuleb seega aastas 7 rubla maksusi. Kui siia juure arwata need summad, mida kohaliste (kubermangu, kreisi ja walla) eelarwete katteks riigi maksudele lisaks wõetakse, siis on maksude üldine summa 1050 miljoni rubla, ehk 8 rubla hinge peale. Siin tuleb silmas pidada, et rubla ostujõud siseturul sõjaelsest 30—35% madalam on.

Mida kujutab see keskmine maksu koorem sõjaelsete maksudega wõrreldes? Enne sõda tuli Wenemaal maksusi keskmiselt 11 rubla hinge peale.

Nii on siis Nõukogude-Liidus maksukoorem keskmiselt palju madalam, kui ta tsaariaegsel Wenemaal oli.

Maksude üldsummast 862 miljonist rublast on 414 miljoni rubla otsekoheseid maksusi ja 376,5 miljoni rubla kaudseid maksusi. Nii siis on tulud otsekohestest maksudest suuremad kui kaudsetest maksudest.

Nõukogude-Liidus on praegu järgmised otsekohesed maksud; 1) ainus põllumajandusline maks, mis riigile 250 miljoni rubla tulu annab; 2) tööstusmaks — 66 miljoni rubla; 3) sissetuleku- ja warandusemaks — 70 miljoni rubla; 4) ühekordne wiljaikkalduse maks — 18 miljoni rubla, ja 5) sissetulek rendist — 10 miljoni rubla. Nendest maksudest langeb ainus põllumajandus-

line maks talupoegade peale, kuna tööstusmaks ja sissetuleku-maks linnaelanikkude maks on.

Riigi eelarwes toodud tööstusmaksu summa ei anna aga veel üldist pilti selle maksu ulatusest, sest 66 miljonile, mis riigieelarwesse üles wõetud, tuleb lisaks veel 54 miljoni rubla, mis tööstusmaksust kohaliste — kubermangu ja alamate eelarwete peale läheb. Seega on tööstusmaksu ulatus 120 miljoni rubla. Peale selle tuleb siia juure veel 100% kohalisi lisamaksusi, mis täpselt 111 milj. rubla wälja teewad. Nii annab siis tööstusmaks tegelikult 230 miljoni rubla.

Waranduse- ja sissetuleku - maks andis 1932—23. a. 13 miljoni rubla, 1923—24. a. 45 miljoni rubla ja 1924—25. a. kawatsetud tulu on 70 miljoni rubla. Ühes kohaliste lisamaksudega annab sissetulekumaks 90 miljoni rubla.

Ainus põllumajandusemaks ühes kohaliste — kubermangu ja walla eelarwete lisamaksudega, mis ümarguselt 90 miljoni rubla wälja teewad, annab tulu üldse 360 miljoni rubla.

Nii siis teewad otsekohesed maksud ühes sundlaenuga wälja 720 miljoni rubla.

Siit wõime teha wäga iseloomustawa järelduse, et püsiwa põllusaagiga wäheneb otsekohene külaelanikkude maksustus ja kaswab linnaelanikkude ja tööstuse otsekohene maksustus.

Maksukoorma ümberpaigutus areneb ka selles sihis nii, et uued maksuraskused mitte külaelanikkude peale ei lange. See ei tähenda veel sugugi, nagu oleks küla maksustus wäikene. Ei, külas on maksuwibu kahtlemata veel praegugi kaunis pingul, aga nõukogudewalitsus püüab oma maksupoliitikaga teda järkjärgult löwdendada ja talurahwa maksukoormat kergendada.

Nii oli ainus põllumajandusemaks alguses, kui veel wiljaikalduse tagajärge ette näha polnud, kogu Liidu kohta, ühes kubermangudega, 400 miljoni rubla peale määratud. Kui hiljem wiljaikalduse pilt selgus, wähendati ainust põllumajanduslist maksu kuni 340 miljoni rubla peale. Nii tõmbas wiljaikaldus riigieelarwe sissetulekutest 60 miljoni rubla maha, kuna riigieelarwe wälja-

mineku osa 50 miljoni rubla wõrra kaswab. Seega oli riigil kaotusi wiljaikalduse tõttu otsekohe rahalisest seisukohast 110 miljoni rubla, rääkimata põllumajanduse toodangu wähenemisest saadud kahjust.

Waatame nüüd, mida kujutab põllumajandusemaks põllumajandusest saadawa aastase tulu wõi põllumajanduse saagiga wõrreldes.

1922—23. a. oli põllumajanduse saak 5400 miljoni rubla. Naturaalmaks 406 miljoni rubla ehk 7,5 protsenti üldsaagist. 1923—24. a. oli põllumajandusline saak 8900 miljoni rubla, kuna maksu 322 miljoni rubla ehk 3,6 protsenti wõeti. 1924—25. a. oli põllumajandusline (arwelewõetud ainult terawilja) saak 10500 miljoni rubla; põllumajandusline maks aga 340 miljoni rubla, ehk 3,2 protsenti. Siin ei ole tähtsad mitte üldarwud, waid see arenemise käik, mis siit terawalt silma torkab ja nimelt põllumajanduse saagi kaswamine ja maksu protsendi wähenemine. See näitab, et ühenduses põllumajanduse arenemisega wäheneb wõrdlemisi talupoegade maksukoorem.

Ülemaltoodud arwud wäljendawad põllumajanduse terawilja saaki. Mõõdalanud majanduseaasta andis aga põllumajanduses tuntawa tehniliste kultuurade, karjasaaduste jne kaswamise. See põllumajanduse saagi selle osa kaswamist, mis kaubana turule läks. Ja et ühes sellega põllusaaduste hinnad tõusid, siis alandasgi see maksuprotsendi 7,5 pealt 3,2 peale. On täitsa selge, et sedamööda kuidas ikka wähem ja wähem põllutõõsaadusi maksudeks läheb, seda rohkem neid talupoegade majapidamistes üle jääb turukaubaks teiste tarbeainete ostmiseks, ja seda suuremal määral areneb sisemaa turg ja seda enam saab kindlustatud tööstuse arenemine. Nii siis: Nõukogude maksupoliitika kui ka rahaasjandusepoliitika on eestkätt juhitud nõukogude tööstuse ülesehitamisele talupoegade majapidamise tõstmise ja talupoegade seisukorra parandamise kaudu.

Ühenduses sellega on ka muudatused nõukogude maksusüsteemis ja nimelt:

sissetuleku- ja warandusemaksu ja ainsa põllumajandusemaksu ümberkorraldamine.

Sissetuleku- ja warandusemaksu kawatsetakse 1924—25. a. tõsta. Sellekohane eelnõu on rahwakomissaride nõukogus läbiwaatamisel. Selle eelnõu alusel on ette nähtud sissetulekumaksu peagrupede keskmist maksustuse määra suurendada nendele maksumaksjate liikidele, kes oma isiklisest tööst, (mitte tööpalgast) elawad. Selle liigi alla kuulwad äri- ja tööstuseettewõtjad, era-kaupmehed ja käsitöölised. Teisest küljest kawatsetakse tõsta ka maksu progressiivsust, see on et maksumumma protsent kaswab ühes sissetuleku suurenemisega. Kolmandaks kawatsetakse warandusemaks ära kaotada, mitte sellepärast, nagu meil sarnaseid warandusi poleks, waid sellepärast, et selle maksu sissenõudmine liiga suurte kuludega seotud on, ja muuta waranduse-sissetulekumaks — ühiseks sissetulekumaksuks.

Samuti töötatakse praegu ka ainsa põllumajandusemaksu ümberkorraldamise

kallal selles sihis, et tema sisaldaks, eneses nii iseäralist sissetuleku maksustuse wiisi kui ka sissetulekumaksu. Siin peetakse silmas iseäralist maksutabelit, mis talupoja majapidamise sissetulekuga ja perekonna liikmetega arwestab. See kawa toob suuri kergendusi kehvale talupojale. Suur osa kehwi-kuid, s.o. üle 28% talupoegade majapidamisi, kelle sissetulek vähem kui 25 rubla hinge peale on, wabastatakse täitsa põllumajanduslisest maksust. Need majapidamised, kellel sissetulek 26 rubla hinge peale, maksawad 52 kop. hinge pealt, 100 rubla sissetuleku pealt 8 rubla 80 kop., 200 rubla pealt 28 rubla 80 kop., 300 rubla pealt 48 rubla 80 kop. Nii et siin ka progressiivse sissetulekuwõi tulumaksu põhimõte läbi on wiidud, mis ühtlasi ka perekonna liikmete arwuga arwestab. Ei ole mingit kahtlust, et need uued kawatsused, mis lähemal ajal maksupoliitikas läbi wiiakse, nõukogude majanduse ülesehitamises ja proletariaadidiktatuura kindlustamises, kui ka töölisteklassi ja talurahwa liidu loomises tuntawaid tagajärgi annawad. J. R.

TEADUSLINE TÖOKORRALDUS

(Научная Организация Труда — НОТ)

Juba 1918. aastal wõttis s. Leenin tööwiljakuse suurendamise küsimuse päewakorda, soowitades teaduse juhatuste ja tegeliku elu wilumuste põhjal üles otsida need töötamisewiisid, mis inimese tööjõu kulu vähendawad. Selt-siline Leenin soowitas ära kasutada kapitalistlike maade praktika, iseäralist tähepanekut Taylori sisteemi peale juhtides.

Uue majanduse poliitika kõwenemisel akatigi Leenini nõu elusse wiima ja sedawiisi tekkis wool, mis omandas nimetuse „teadusline töökorraldus“ — Wene keeles lühendatult „НОТ“.

Mis tuleb öieti t. t.-k. all mõista ja kuidas teda elus teustada?

Peatame kõigepealt „tööwiljakuse“ mõiste juures. Selle nime all mõistetakse seda töösaaduste ulka, mis tööline päewa, nädala wõi kuu jooksul walmistab.

Kõik meie teame, et meie tööline wõrdlemisi õige wähe walmistab, et selle tagajärjel meie tööstus õige wähe kasutoow on ja tihti isegi kahjutoowaks muutub, sest et töö saaduste oma-ind liig kõrge on. See tõstab saaduste müügi-inda, mispärast nad talurahwale, kes wabrikutööstuse saaduste puudust kannatab, kättesaamataks muutuwad.

Millest oleneb töö suurem wõi vähem wiljakus? Selle küsimuse peale annabgi wastust see teadmise ala, mis t. t.-k. nime kannab. Kõik need teadmised koonduwad üheks küsimuseks, mille sisu on: inimese töötamise wiiside uurimine ja niisuguste tingimiste otsimine, milles töösaaduste ulk võimalikult suur oleks, töötamine aga töölise terwisele võimalikult vähem kahjutoow.

Esimisel silmapilgul paistab, et see kaks nõuet niiwõrra üksteisega wasta-

olus on, et neid kuidagi ühel ajal täita ei saa.

Iga töowiljakuse suurendamine nõuab tööliselt suuremat pingutamist, paneb inimese suuremal mõedul jõudu kulutama ja wäsitab seda enam. Selle oletuse wasta ei saa waielda. Aga töowiljakuse suurust selles wõi teises juhtumises mõetes peab alati silmis pidama neid tingimisi, mis waadeldaw juhtumises mõju awaldawad. Kapitalistlikes maades on ammu arusaamisele tulnud, kui suurt osa töötamise juures ümbritsewad tingimised mängiwad, et ümbrus töötamist kergendada wõi raskendada wõib. Siia kuuluwate küsimuste uurimist toimetab elukutse-line terwishoid, mis meil töökaitse nime all teustatakse.

Siia kuulub esmalt töökoja terwishoidline seisukord, mille kohta käib kõigepealt nõudmine, et töötamise-ruumides tarwilik määr walgust, õhku, sooja ja wett oleks.

Töökodade terwiseholu nõuete kohane sisseseadmine nõuab suurt ühekordset kulu, mida Wenemaa rahaline seisukord ei praegu ega ka lähemas tulewikus ei wõi anda. Tuleb eslotsa osalise lappimisega leppida.

Selle põhinõude kõrwal on olemas terve rida teisi, mis esimesel silmapilgul nii tühised näiwad olewat, et nende peale arilikult tähelepanekut ei pööratagi, mis aga töowiljakuse peale suurelt mõjuwad. Siia kuuluwad, näituseks, töökoja seisukoha korraldus, tööriistade käepäralsus, materjaalide asetamine ja kättesaamine jne. Töötamise teaduslik korraldus (organiseerimine) nõuab kõigepealt igalpool kõige suuremat kokkuoidmist materjaalide, masinate ja jõu pruukimises ja nende kõige kasulikumat tarwitamist.

Iga töötamise juures on kõige tähtsam osa inimesel enesel. Tema kas töötab oma jõuga wõi waatab masinate järele. Lääne-Eroopas ja Põhja-Ameerikas on masinate tarwitamine palju suurem kui meil, mis tööliselt palju kõrgemat arenemist nõuab.

Iga inimese töowõimul on oma piir, mis oleneb terwise seisukorrast, töötundmisest ja peasjalikult — oskusest töötada. Teaduslik töökorraldus

õpetabgi, kuidas peab tööd tegema. Walus on näha, kuidas arilikult tööline liiga palju jõudu ilma kasuta tarwitab, ennast asjata wäsitab. Töö teisel korraldusel wõib seesama tööline kaks korda enam saadusi walmistada, ilma et tööjõudu rohkem kulutaks.

Töowiljakus on seda kõrgem, mida suurem on töötaja jõu tagawara, mida ühtlasemalt seda jõudu kulutatakse ja mida korralikumalt jõutagawara täiendatakse. Kõige suurem tähtsus on selles juures puhketundidel, mille all ei tule mõista mitte ainuüksi öösist puhkust. Nõndanimetatud lõunatund — üks kuni poolteist tundi — on igalpool juba maksew. Peale lõuna waheaja on wiimasel ajal akatud weel lühikesi puhketundisi töö wahel andma, iseäranis neis tööstustes, mis suurt jõupingutust nõuawad. Iga tööstus nõuab selles küsimuses omapärast talitamist niiästi puhketundide pikkuse kui nende asetamise poolest, ja seda wõib toimetada ainult töötamise teaduslik korraldamine.

Juba üeldust on näha, mis t. t.-k. wõib pakkuda. Praegusel ajal on pea igas tööstuseasutuses ja kõrgemas koolis t. t.-k. ringid. Nende töö edeneb õige wisalt, sest meil puuduwad inimesed, kes küsimust põhjalikumalt tunneks ja tegelikult eeskujul anda wõiks teaduse nõuete järele töötamises. Tehnikalised õpeasutused asetawad t. t.-k. õpeainete ulka, et selle järele töötajaid inseneerisi walmistada. See kõik on tarwilik, sest meil peab lähemal ajal olema palju teaduslise töökorralduse tundjaid: alamaid — instrüktorisi ja tehnikuid, ja kõrgemaid — inseneerisi.

Minewa aasta juunikuus awati Leeningradis Peaaju Uurimise Instituudi juures NOT-büroo, mille ülesandeks on igasuguste asutuste töötamisewiiside indamine t. t.-k. nõuete seisukohast ja töökorralduse teadlaste ettewalmistamine. Augustis oli büroos konwerents, kus senisest tegewusest aru anti ja töötamise plaanid üles märgiti. Selgis, kuidas wäga paljudes juhtumistes t. t.-k. töowiljakust ilma waewata on tõstnud.

Peale töötamisewiiside mõjub töowiljakuse peale suurel mõedul see uwitus, mida tööline tunneb oma tege-wuse wasta. Mida enam tööline tööta-

miseks ette on walmistatud, mida paremad on töötamisetingimised, seda enam rahuldust tunneb töötaja oma tegevusest, seda vähem tüütab ja wäsitab teda töö. Sel põhjusel on ülitähtis et töö wastaks tegija wilumustele ja omandustele; selle wastawuse äramääramiseks tuleb töölise kallal pshhotehnilist uurimist toimetada. Lõpuks tuleb veel tähele panna, kuidas tööline oma waba aega mööda saadab. Siin awaldawad end isiklikud arjumused, siin kujuneb isiklik eluwiis ja wormib see üleüldine elutoon, mille peale wiimasel

ajal ametiühisused suurt tähelepanemist pööravad, peaasjalikult klubide tegevuse edendamise peale rõhku pannes.

Lõpuks tuleb kõikide töötajate tähelepanemist selle peale pöörda, et wabal ajal toimetataw töö peab juhitud olema nende wilumuste ja oskuste omandamise peale, mis elu uwitawamaks tütawad teha, ja et iga seltsilist tuleb püüda kaasa tömmata uue elu, uue kultuura ja nõukogude-riigi uue kodaniku eeskuju loomise töösse.

Prof. W. Kaschkadamow

KUST KING PIGISTAB

Wiimasel ajal on kodanluse ja sotside solgitorude tindirüütlid uue hooga Nõukogude Sotsialistlikkude Wabariikide Liidu wastast kihustööd alanud. See kaarnate kari maaliidu jäärade „Kajaga“ algades ja tööliste kondimurdjate walitsuse ministri Asti „Ühendusega“ lõppedes kraaksuub nüüd ühises südamlikus kooris: Waadaks Nõukogude - Wene-maale, seal on näljamässud, toitlus-rahutused, töölistel wähendatakse pal- kasid, talurahwas ägab maksude koorma all jne jne.

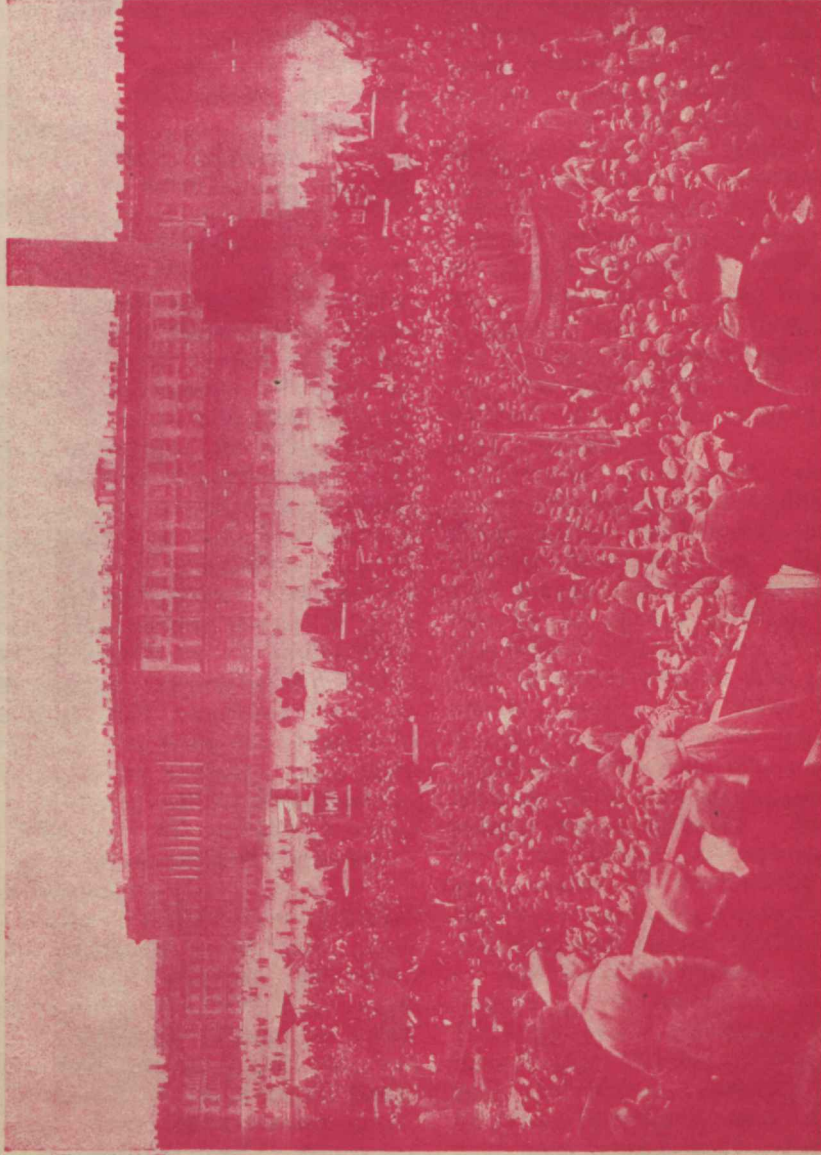
Iga Leningradi tööline wõib selle peale wastata, et jutt näljamässudest on samasugune wale, nagu kõik kodan- luse ja sotside lorijutud N.-W. Liidust, et Leeningradis maksab leib 3 kop., s. o. 6 Eesti marka nael, samal ajal, kui Tallinnas maksab leiwanael 12—15 marka. Iga N.-W. Liidu tööline wõib uhkusega wastata kogu ilmale, et tema töötasu on mõnes tööstusharus jõudnud juba üle sõjaeelse tasapinna, teistes harudes on ta jõudnud sõjaeelse tasa- pinnale ja veel mõnes üksikus on ta peatselt sinna jõudmas. Kogu N.-W. Liidus areneb töötasu tõuswas tempos, samal ajal kui Eestis töölised 2—3 korda vähem palka saawad kui enne sõda ja sedagi näljapalka surutakse alla. Ja kogu N.-W. Liidu talurahwas wõib tõendada, et temal pole üldse olemaski neid kümneid ja sadasid maksuwiise, mille raskuse all küüru wajub Eesti ja kogu kapitalistliku ilma talurahwas.

Nii wõiwad wastata N.-W. Liidu töötawad hulgad — kodanluse ja sotside wale ja laimuwalingu peale.

Aga milleks on siis kodanlusel waja üles soendada wale- ja pori-laineid N.-W. Liidust? Kas kurnajad, kes oma maa tööliste kõri ümber poomisenööri pingutawad ja oma maa talurahwast selleks jahukotiks peawad, millest waja nii palju kui wõimalik saaki wälja kloppida, kas samad kurnajad on muutunud inimesearmastajaks N.-W. Liidu töörahwa wastu! Aga üks Eesti wana- sõna ütleb: kui omal king pigistab, siis räägitakse teise hädast. Niisama ka siin. Kui kodanlus ja sotsid N.-W. Liidust wale- ja laimujuttusi luuletawad, pigistab neid endid õige kibedalt kusa- gilt king.

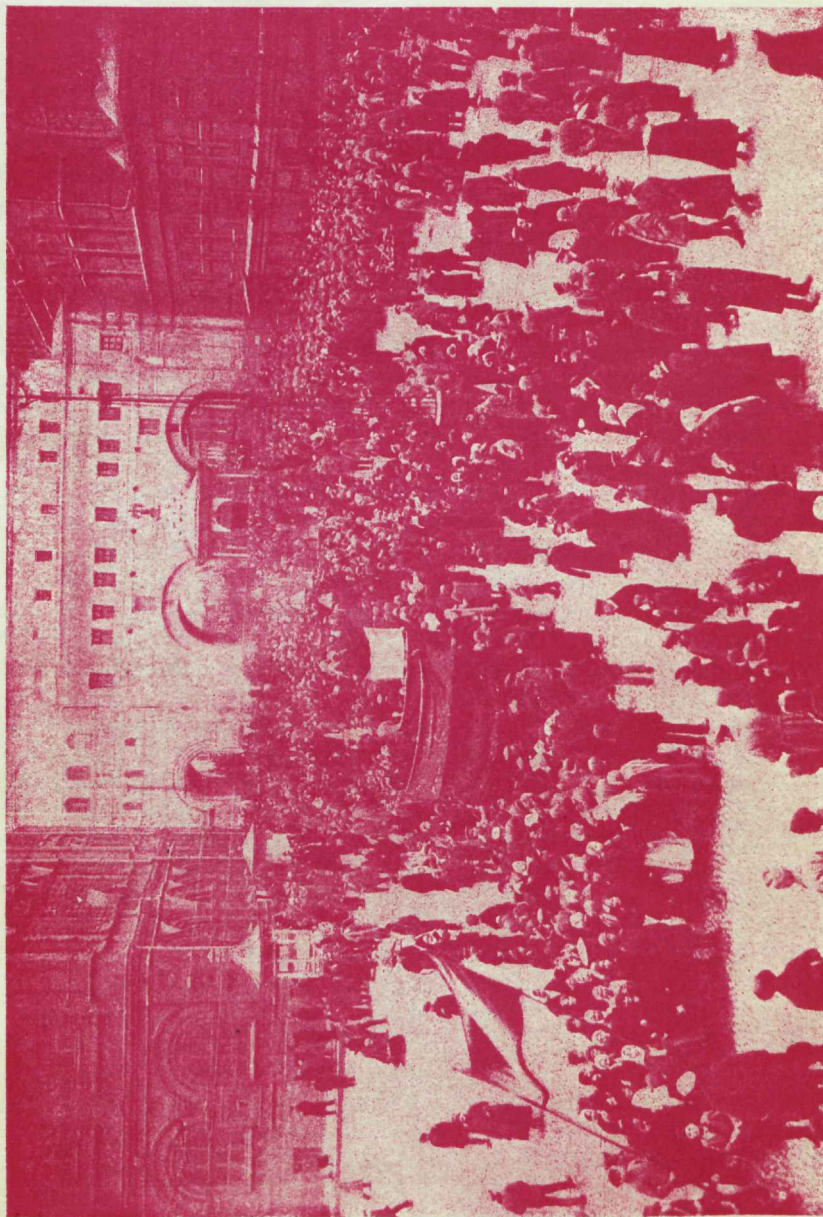
Milleks on kodanlusel seekord tar- wis oma solgipasunates teha nälja- mässusi ja talurahwarahutusi N.-W. Liidus? Wastust pole raske leida. Selle tahta püüab kodanlus peita oma majanduslist pank- rottii.

Ülespasundades wale- ja sopalaineid N.-W. Liidust tahab kodanlus sellega rahwahulkade tähelepanekut Eestis walit- sewa kisendawa näljahäda, tööpuuduse, enneolemata elukalliduse tõusu, töös- tuse kokkuwarisemise, omawalitsuste majapidamise häwinemise pealt mujale juhtida ja tööliste ning talurahwa wa- litsuse-waenulist ja ikka rohkem N.-W. Liidu poole kalduwat meeoleolu waigis- tada ja walega mürgitada.

1. mai 1921. a. Leeningraadis. Uritski lagedal.

1. mai 1922. a. Moskwā.

Et Eestis majandusline kriis ja rahwahulkade enneolemata ränk wiletus punktini on jõudnud, millest edasiminekul ei ole enam kauge lõpulik kokkuwarisemine, seda ei saa ka kodanlus ja sotsid salata. Sellest tulebki ikka suurem närwilikkus ja kätega õhus ahmimine, et leida wäikestki õlekõrrekest, mis päästaks uppumisest.

„Päewaleht“ nr 77 toob Johansonini kõne riigikogus, kus öeldud, et Eestis on praegul 60 000 (loe: kuuskümmend tuhat) töötatöölist. Walitsuse esitaja ei lükanud seda arwu ümber. Sellest 60 000 on ühiskondlistele töödele 100- (loe: ühe saja) margalise „töötasuga“ wõetud ainult mõnisada töölist. 56 000 töölist on täiesti tööta ja igasuguse abita. Missugune töötatööliste seisukord härrade endi sõnade järele on, selle kohta kirjutab sama lehe nummer 78 riigikogust: „W. Grigorjew selgitab 3—4 kujuka näitega, kui suure ulatusega on tööpuudus Peipsi äärsetes küladel ja kuidas inimesed seal wilmasel ajal selle all tõsiselt kannatawad. Elanikud seal enam ei palu, waid hüüawad appi suuremas hädas.“ (Harwendus meie.) Kõigele sellele lisab tööklik töö- ja hoolekandeminister Kaarna järgmist juure (Päewaleht nr 78): „Kahtlemata on osa tööstustewõtteid tegewust kitsendanud ja kahtlemata töötab paljudes etteewõtetes märksa vähem töölisi kui kunagi enemalt. Kõik see on suurt mõju awaldanud ja töötawad kihid raskesse seisukorda asetanud.“

Nii räägiwad riigikogu jäärad mokatsast tööpuudusest ja hulkade wiletusest. Muidugi ütlewad nad ainult wäikese osakese tõelisest seisukorrast wälja. Ettekujutuse tööpuuduse kohutawusest võib saada ainult see, kes näeb, kuidas Tallinnas ja teistes linnades ning maal tööpakkumise peale ühele inimesele töttawad kokku sajad ja tuhanded inimesed.

Mis on aga kodanlusel, kes oma wõimetusega jätnud hulga tööta ja nälgima, öelda kriisi lahendamiseks? Selle kohta seletab Kaarna: „Wõetagu ette niipalju ühiskondlikka töösi kui tahes, töötatööliste hulk ei vähene enne, kui Eesti, kui põllumajanduslik

riik on wõimaluse annud nendele kodanikkudele, kes linnades üleliigsed on, maale asuda kasuliku töö juure ja seal endile alaliselt leiba teenida.“ Niisugune on siis Eesti kodanluse ja sotside kogu päästmise kawa algus ja lõpp. Linnadest üleliigsed inimesed — maale „alaliselt leiba teenima“ ja iseseiswus on päästetud! Kuid kawa on sama rumal kui hakata werewaesust arstima aadrilaskmisega. Tööpuudus ei ole mitte ükski linnades, waid ka sama teraw on see maal. Peipsi ja mererandade äärsed, Saaremaa ja Petseri elanikud, niisama alewite ja külade maata elanikud, kes warem suurmaapidamistes tööd leidsid, on nüüd täiesti tööta. Aga kui linnadest teist niipalju töötatöölisi weel maale rõhutakse, kuidas siis sellele arwule paremini „alalist leiwateenistust“ leitakse, sellest woiwad ainult Eesti riigikogu hottenotid arusaada.

Linnade „üleliigsete elanikkude“ maale rõhumise kawatus näitab ühtlasi, et kodanlusel vähematki lootust pole tööstuse terwenemiseks. Seda võib juba praegu täiesti häwinenuks pidada. See ei ole enam tööstus, kui näit. Wene-Balti tehases, kus enne iseseiswust tuhanded töölisid tööd said, käesolewal aastal ainult weel 100 töölist töötab. Ja sellegi arwu tööliste „produktiivne“ töö seisab selles, et lammutada etteewõtte sisseseadet, mida wanarauana maha müüakse. Sama seisukord on teistes etteewõtetes. Kogu suur-, kesk- ja wäiketööstuse turulelastaw „saadus“ on ainult töötatööliste ridadesse saadetawad töölisid.

Aga kokkuwarisemine ei ole ükski tööstuses. Mädanemine on üldine. Pankrott surub praegusel silmapilgul oma terasest küüned omawalitsuse aparadi kõri ümber. Iseäranis teraw on seisukord Tallinna linnawalitsuses. Seni peeti kogu kurja juureks kommunistlikku linnawolikogu rühma, kes linnawalitsust „wabalt tegutsemast“ takistas. Nüüd kõrwaldas mõrtsukate peames Einbund kommunistliku rühma linnawolikogust, kuna rühma pingid härrade wahel jagati. Linnawalitsus võib „wabalt tegutseda“, aga tagajärjeks on enam kui 50-miljoniline puudujääk linna eelarwes.

Puudujäägi kattedeks kawatsetakse sulguda kõik hariduslikud, hoolekande- jne asutused, mis juhtumisel linn „ainult — 20 aastat tagasi läheks“... nagu sel puhul „Päewaleht“ tähendab. Nii siis, härrade iseseiswus wiib Eesti 20 aastat tagasi, nii umbes sellesse ajajärku, kui oli maha surutud 1905. a. rewolutsioon, kui walitsesid mõisnikud karistussalkadega. Tore tunnistus härrade endi poolt „iseseiswusele“. Teised omawalitsused rähklewad samasuguses pankroti palawikus. Eelarwete tasakaalutamiseks nõutakse riigikassast raha. See lööb omakord jälle riigieelarwel jalad alt. Riigieelarwet aidaku maksud, ja seda wirutatakse siis rahwahulkadele küll tollide, küll maamaksude näol ikka rängemalt kaela.

Mis aga kehwi rahwahulke kõige raskemalt rõhuma hakkab, on elukalliduse järjekindel tõus. Algades läinud aasta augustikuust on leiwanael tõusnud 5—6 marga wõrra naela pealt, see on 70%^o. Sama protsendi wõrra sai. Harilik sealiha maksab 52—60 marka nael, minewa sügisel 30—35 marka. Wõi nael tünniwiisi ostes 150—160 marka nael, minewal sügisel 100 marka. „Waba Maa“ tähendab sel puhul, et „harilikule kodanikule

muutub wõi kättesaamataks maius-asjaks“... Kartulihind on minewa sügisega wõrreldes tõusnud üle 100%.

Agal palgad? Ühiskondlistel töödel maksetakse „töötasu“ 100 mrk. päewas. Selle eest ei saa naela wõidki. Ette wõtetes kärbitakse sedagi näljapalka, mida wõimaldab suur töötatööliste arw. 56 tuhat inimest on täitsa töota.

Niisugune seisukord mõjub tuhat kord rohkem hulkade peale, kui kõige ägedam kommunistlik kihutustöö. Walitsusewaenuline meeleolu kaswab, nähakse et kodanlus on wõimetu majanduslikku elu korraldama ja hulkade wiltsust parandama. Niisuguse meeleolu tekkimisest hulkades tunnewadki kodanlus ja sotsid määratud hirmu. Sellepärast kisawadgi nad oma solgitorudes ikka närwilikumalt: „Waadake Nõukogude-Wenemaale, ega sealgi parem pole, seal on näljamässud ja talurahwa rahutused.“ Sellega tahab kodanlus hulkade tähhelpanekut oma kodu kaswawalt wiltsuselt kõrwale juhtida ja walega hulkasid mürgitada. See ei lähe tal aga korda. Träataiad ei suuda Eesti töörahwast takistada Nõukogude-Wabariikide Liidu tõelikku seisukorda teada saamast. Ja see lööb kodanluse walel jalad alt.

J. Meer

K o m m u n i s t

Kolm aastat on Wiktor Kingisepa mõrdsufatilisest tapmisest möödas. Wõitlus selle kõrge idee eest, mis Wiktori elu eesmärk oli, on mitutorda wihasemaks ja kibedamaks muutunud. Wiktor Kingisepa osa selles wõitluses on suur ja mitmekülgne, teda ei ulata täielikult hindama ajatirja artikliga. Seda teeb töölisklass oma wõitluses furnajate wastu kõige täielikumalt ja paremini. Katsume anda siin lühikese iseloomustuse Wiktorist kui kommunistist ja wõitlejast töörahwa rewolutsiooni eest.

Elusat Kingisepa wihtas ja kartis kodanlus ning sotside kamp kui oma surma. Et ta oma terawa sulega ja kõnega oskas töörahwa waenlasi halastamata paljastada, selle eest nimetasid nad teda fanaatikuks, „haiglasets nähtusets“ tööliiskumises.

Peale W. K. tapmist kirjutasid ja kirjutawad kodanluse ja sotside lehed, et W. K. töö jatkajad on fanaatikud, kuna W. K. seda mitte ei olla olnud. Nii on kodanluse ja sotside suleangelased selle kangelase farnased, kes tapetud löwi juures enesele lubas tapetud ohwri suuremeelsusest ja elufate werejänulikkusest kõnelda.

Kord päris- ja isesotside lehte lugedes kahjatses Wiktor, et ta mitte kunstnik-karrikaturist ei ole, sest neid poliitilisi koe-tantsijaid ja scharlatanisi wõiks töölistele näidata ainult pillikult nende eneste sõnade järele. Sellega ütles Wiktor, et ta oma klassiwaenlasi ja muidu scharlatanisi üle kõige wihtab. Kuid W. K. oli kunstnik sulega ümberkäimises siis, kui oli tarwis sellegi karrikaturi teha. Ta kihwti-noolled ei kriimustanud, waid kihwtitasid

wastast surmawalufalt. Need haawad, mis W. K. oma waenlastele löi, ei paranud, waid sünnitaskid lagunemist terwes tehas. Kes töölisklassile wõõras oli ja wõitlusest ainult ektifõmbel oja wõttis, see ei kannatanud ta arwustust wälja. Üks kahest: arwustataw pidi oma ektifusest aru saama wõi ta läks eemale töölise wõitlusest, sai selle wastafeks. Eesti tööliskliikumine sai Wiktori sule läbi paljudest fharlatanidest ja kwietantfijateft lahti.

„Kurnajate wõimu afemele töörahwa wõim!“ see oli W. K. wõitluse peajuhtfõna. Wõitlus wõimu pärast, wõitlus töörahwa igapäewaste eluliste nõudmistest eest, wõitlus kurnajate wõimu armuta purustamiseks igal ajal ja igal kohasel filmapilgul — niifugune on kommunistlise partei kui töölisklassi eelwäe ülesanne. Kommunist ei tagane sellest ülesandest mitte kriipju wäärtki, waid kaitsub iga wõimalust, et wihatud kurnamifetorrade otfustawat lööki anda.

Tööliskliikumine Eesti Wiktori otsekoheselt juhtimisel seadis selle ülesande omale efmifeks, mida rewolutsiooniline töörahwas peab täide wiima. Meie partei — kommunistiline partei — oli, on ja jääb fõgu tööliskliikumise juhtijaks, töölise ja talupoegade wabastuswõitluse õhutajaks, selle läbiwiijaks. Ta usub töörahwa wõidu fisse. Kuid ta teab rohkem kui keegi teine selle wõitluse raskusi. Kommunistiline partei on järjekindlalt õpetanud Kommunistlise manifesti suremata sõnu: töölisklassi wabastamine on töölise eneste asi, töölisklass ise loob oma ajalugu, ainult ta ise ja mitte keegi muu wõib wõita.

Rõrwalekaldumata klassiwõitluse teooria põhjal töötamine, ilma ühegi „agata“, küfimata, mis wastafed meist arwawad, see on suurem nõudmine igale töölisklassi tegelasele. Klassiwaenu õhutamine proletarlaste hinges on efmifine ülesanne kommunistile. Proletariaadil ei wõi mingit muud tundmust oma klassiwaenlaste wastu olla, kui põlgatus ja wiha. Galemeelsusel ei ole aset klassiwõitluses, niifama kui ei wõi olla wõitluses kõhklemist ja kaotuses hõbdaldamist. Umbes nii ütles Wiktor kuud poolteist enne 1. maid wanale rewolutsionäärile, kes sellepärast kommunistidega nõus ei olnud, et need armuta klassiwaenu jutlustasid.

W. K. oli kommunist. Ta oli waenlane neile, kes targutasid, et kodanlus ifeeneft „paratamata“ fõkku langeb, et kapitalismi kadumine üks „paratamata paratamatus“ on ja rewolutsioon selle järele „ifeeneft“ loodusjõulifelt tuleb. Kui kommunist hirmitas ta halastamata nende kah-fotfialistide ja „marfistide“ üle, kes suuri sõnu teewad rewolutsioonist, töörahwa ülestõusmifest, kui kurnatud hulgab wigla ja kaigastega hambuni sõjariistus kurnajate kindlustustele tungiwad, kuid tegelikult ei tee need lobifejad midagi, põlgawad tingimisi rasketeks, hindawad oma elu ja ilusaid kants piifse rohkem kui „muustatõõd“ töörahwa laiali pillatud ridade koondamifeks. Ei ole suuremat waenlast kurnatud töörahwale, kui on lobifejad ja posifejad töörahwa wõitluseft.

Mis oli Eesti töölisklassile „ifeiseiswa wabariigi“ ilmale tulemise efmifest päewast kõige tähtsam küsimus?

Oma wabastamise küsimus. Kommunist Wiktor ei lähenenud selle töörahwa elu ja surma küsimusele mitte lobifemifega rewolutsioonilifelt wõitluseft wigla ja hangudega, waid kontreetselt — mis oli tarwis teha, et wabaneda wast kaela kullunud werkaaniist. Organifseerida. Tarwis on sõjariistus wastuhakkamifeks organifseerida. Rõbusõja päiwil kirjutab Wiktor leegitfemaid artiklid ja ülestutseid rõhututele, kutsub neid üles kõige jõuga wastu panema. Rõdige sõhkramatel terrori aastatel ja walge terrori tantfimisel algab töölisklassi pitaldane ja waewarikas organifseerimistõõ. W. K. on selle töõ juures järjekindel, kannalik, sest ta teab kui raste on „demokraatlikes wabariigis“ luua ifegi tööliskõhifust wõi mõnda muud tööliskõrganifatsiooni. Kuid neid peab maksu mis maksab looma. Ta tõstab üles töölise ofaliste nõudmistest küsimuse ja küfifib „töõrahwa sõpradelt“ — fotfidelte ja ifefotfidelte, kus on nende teod töölise teifuforra parandamifeks.

Ifefotfide partei sündis ilmale 1920. aastal aprillil, kuid mais algas Tallinna töölise hulgas tugew liikumine, mis laialdase streigi ulatuse oleks omanud, kui raudteelaste liit ei oleks töölise wäerinda läbi murdnud ja liidu üfifitid juhifid mitte äraandjaks saanud. Selle liidu eesõfjas seifis Gilmann, — üks ifefotfide partei asutajateft, kes tänapäewani fotfiks on jäänud ja walmis on teifitorda Einbundi

abil tööliste huwifid maha sahkerdama. Tööliste hulgas kannatasid töuwa elutalliduse all, elasid metsiku terrori keerus, kuid „revolutsioonilised“ jaksid sõitsid maad mööda ringi ning lobisefid ilmarewolutsioonist, aga oma kodus revolutsiooni läbiwiimiseft mitte poolt sõnagi. Oma kodus sahkerdasid nad tööliste huwid kurnajatele.

Kommunistilise partei arwustuse teraw ots oli sihitud just nende tuuletallajate teguwõimetuse paljastamisele. Partei ei lubanud paradisi maa peale tuua, ei targutanud ilmarewolutsioonist, mille järele alles Eesti tööline ja talupoeg wabaks pidawat saama, waid kõneles töölistele ja talupoegadele: organiseerige, puhastage püksi ja wõtke, mida teil müüd ei ole.

Töörühwa wastuhakkamine sõjariistus oma kurnajatele seisis kommunistilise partei ees kui konkreetne küsimus. Revolutsiooniks ei tehta kalendrit, kuid see oli selm, kes seletas, et Eesti tööliised peawad „ootama“ kuni teiste maade tööliised oma kurnajatega toime saawad, et siis luba küsida Gestis sebasama teha. W. K. kaswatas töölisti revolutsioonilisele wõitlusele o m a l m a a l; iga maa töörühwas pidi organiseerima ja ennast wõitlusele walmistama, et esimisel wõimalusel oma

tõusikule tääl maaku lüüa. Nii tehakse ilmarewolutsiooni. Jutud revolutsiooni „enneaegsuseft“, kui me keset töörühwa revolutsioonide ajajärku seisame, mis lord tõuseb ja langeb, on hundi jutud. Kommunistiline partei on revolutsiooni partei ja revolutsiooni organiseerija. „Enneaegsuse“ teoria on loderite ja argpükside maste. Kommunisti Kingisfepp oli kodanluse ja sõiside kõige kardetawam waenlane, sest ta kutsus töörühwast selleks oma ridu korraldama, et sõjariistus jõuga surmutsündinud kodanlist wabariiki uperkuuti lüüa. —

Meie oleme 1922. a. maipäiwist saadik Eesti töölisteliikumises paljugi kaotanud. Alles hiljuti kaotasime 1. detsembri lahingu, kuid kaotuseft läheme wõidule. Eesti töölistinoorsugu on õppinud mööbunud wõitlustest, on õppinud wõitlejatest, kes oma wahipostidel wapraste furid. Praegu asume weel suuremale õppimisele. Eesti töölistlaks ja ta noorsugu ehk Wiktor Kingisepa hauale jäädama mälestusejamba — Eesti udufogudewabariigi. Selleks on waja uneste müsta organiseerimise tööd teha, üles ehitada, mis lõhutud, pealetungimisele ette walmistada. Ja seda teeme meie. See on ainuke tee, mis wõidule wiib. D. N ä s t a s

Kodanluse hirmuteod oma wõimu püsti- hoidmiseks

See on werejoowastus ja hulluseni minew mehtikus, mis awalduis praegu pistkestes äärewiikides, alates Mustast mereft kuni Põhja-Jäämereni. Si lähe päewa mööda kui ei saadeta lorda mõrtsukatööd tööliste esitajate kallal. See ei ole mitte juhusline toowus, mõne palgalise timufa pöörasus, millega lägistaakse töörühwast, maha surutakse töölisteliikumist Baltimaal, Poolas, Bulgaarias, Rumeenias. See on sisteem — walge terror on neis „demokraatlikes“ riikides seadusepäraltiks nähtuseks saanud, mida niisama seadusepäraltiselt läbi witakse. Poola mõisnikkude walitus lasseb tappa kaks piirile wahetusele toodawat wangi — Baginski ja Wetshorlewitschi. Tapja seletab, et ta on „isamaalise wägiteo“ lorda saanud. Kodanliised lehed ei jõua warjata oma suurt lugupidamist ja poolehoidu tapjale. Pärast sel-

gub uurimisel, et seljatagant lastja on kaitsepoltiise agent ja oma ülesande on saanud kaitsepoltiise ülemalt. Walitus kuulutab filmatirjaliselt, et ta tapmise „kõige waljuma“ uurimise alla wõtab, kuid tapja jalutab wahaduses, kaitsepoltiise ülem annab uusi ülesandeid oma agentidele revolutsiooniliste tööliste ja talupoegade esitajate tapmiseks. Nii on Poolas, Bulgaarias, Rumeenias, nii oli ja on ka Gestis.

Kes olid Baginski ja Wetshorlewitsch?

Poola „rahwawäe“ ohwitserid. Baginski seifis 1919—1920 ülejoofiku ja isehakanud marschal Pilsudski organisatsioonist, oli suur Pilsudski poolehoidja. Kuid ta oli aus ja ei olnud weel kaotanud wõit wahetanud oma ausust krebijewa raha ja munderi wastu. Pilskamisi näeb Baginski, et Pilsudski isamaaline organisatsioon rõhuwa oja rahwa mahafuru-

nise ja orjastamise asutus on. Ta läheb pahemasse tiiva, kuid peagi astub lõpplikult organisatsioonist välja, kus ainult tööliste ja talupoegade orjastamisele püütakse. Wetschorfowiitš on Waginiški jõber, leitnant, samuti Piiljudski austaja. Ka tema õpib sellest, mis Piiljudski teeb, kuid mitte sellest, mida ta räägib. Mõlematel on sõjaväes suur poolehoid; mõlemad arreteeritakse ja antakse sõjakohu alla, muudugi kui „jalakuulajad“, ja mõistetakse surma. Kuid walitsus tahab kätte saada N. Wenemaal kinniwõetud Poola jalakuulajat pappi Usfassi ja on nõus Waginiški ja ta sõpra wahetama wiimase wõstu. Wahetamisel, piiri lähedal tappis nuih nad enne ära kui wahetufeni jõuti.

Mida see mõrtejuhatöö näitab? Kodanlike walitsuse prowokatsiooni, metfikust ja loomalist hirmu iga teistil mõtleja inimese ees. Selle prowokatsiooniga on piijiteste ääreviitide walitsused püüsti seisnud. Merise terrori ja nurgatagant tapmistega mõtlemad nad igawesti oma lähimädanenud riikides wõimu hoida.

Gesti demokraatline wabariif on kõige hülgawam perl selles walge terrori wõõs. Gesti kodanlus on ennast rahwuswahelijelt kuulsaks teinud oma töörahwa metfiku tapmisega, piinamisega ja piinariistade wälja mõtlemisega. Merine kuulsus.

Millega õigustab Gesti kodanlus oma terrori? Kommunisti hädaohuga, 1. detsembri kordumise wõimalusega, kuid 1. detsembril näitastid üleslõuwasad töölistes suuremeelsust oma klassiwaenlaste wastu üles. Terwe rida töörahwa weriwaenlasti jäeti ellu, kes kümme korda surma wäärt oleks olnud. Nad jäeti elusse, sest töölistes ei ole werejännulised, nad ei ihka werd. Kodanlus ei ole aga mitte üht töölist elusse jätnud, keda ta kuidagi müist 1. detj. wõitlustest osawõtmises on saanud süüdistada.

Kõigest neist ohwritest oli wähe, mis kagistati pärast esimest detsembert Tallinna Lomendandi pesukõbbis ja kümnetes teistes

poliisjuurgastes. Kõik on alganud Gestis seadusparaalne tapmine — kohtu otsusel, nagu fots Martna sseba ikka soowis. Meie ei jõua neid protsesse üles lugeda, mis weel ees seifamad, kuid kodanliste lehtede teadete järele ei tea ifegi profkuröör, palju neid on ja kas neil üldse lõppu tuleb. See on muudugi kõige tõenäolisem, et lõppu ei ole enne, kui kurnajad ja nende sulajad töörahwa tribunaali ees seifamad. Soodame, et selleni mitte wäga palju aega ei lähe.

Pragu mõistis kaagikohus surma s. Welti ja Ülgefätt'i. Meie usume, et rahwuswahelise proletariaadi protestilaine rewolutsiooniliste talupoegade eistajad surmast päästata; kui aga timukad oma ohwritel enne elu wõtawad, siis tunneb Gesti ihunikkudewalitsus, mis tähendab wõitlus walge terrori wastu teiste maade töörahwa poolt.

Grith humitaw on tähendada, et selle siiteemilise tööliste-eistajate tapmise juures „aus edumeelne“ Gesti haritlastekihit täielikult walib: ei leidu, peale töörahwa ja kurnatawa talupoja ainuslgi hinge Gestis, kes julgeks elajalikkude tapmist, meeletute mõrtejuhatööde wastu siud lahti teha! Sgal maal organiseerivad haritlased, eesotjas kirjanikud, kellele ausus, inimluse ja wabaduse aade ifegi kodanlike mõiste järele — mitte tähi sõnatõlls ei ole, protesti meeletawaldufi metfiku walge terrori wastu — Gesti tõusiku riigi kahareedes, kohwikutes ja teistes awalikkudes ja mitteawalikkudes „lõbumajades“ kestab aga wahetpidamata prassimine, seal kugistatakse kõrist alla kõik need ilusad ideaalid, mida ifegi kodanlus omal ajal kõrgeks pidanud.

Gesti töörahwas ei waja mingit kaastunnet kodanliste kihitide poolt, ta teab, et temaga on rahwuswaheline rewolutsiooniline töörahwawägi, kes teba aitab ja tuetab. Kuid kinninaelutada tuleb seba haritlastekihit seisukohta — edaspidistels aegadeks.

O. R.

Seltsilisi, kes „Klassiwõitluse“ tellimise, laialilaotamise jne asjus seletust soowivad, palutakse pöörata kesknädalatel k. 7--9 õhtul ja puhkepäewadel k. 12—2 E. K. P. Wenemaa büroos korrapidaja seltsimehe poole. Selsamal ajal õiendatake ka muid küsimusi nende Eestist tulnud seltsilistega, kel päewal tööl olles seks aega ei ole.

Eesti tresside tagant

Kõige rassem katsumine on see Eesti-maa wangile, kui ta haigeks jääb. Juhtub haigus pifaldane ja raske olema, siis on surm kindel. Tartu, Pärnu, Haapsalu, Kuresaare wangimajades on nõndanime-tatud welskerid; ka arst käib nõdalis korra. Kui Tallinna Tsernäaginas ehk eeluuri-misewangimajas wang haigeks jääb, siis saadetakse ta testwangimaja = haigemajasse, mujal aga linnahaigemajasse. Linnahaige-majadesse saadetakse ainult siis, kui wang meelemärkufeta suremas. Enne peetakse ta lihtsalt teiste wangidega ühes kambriks, ka siis, kui haigus külgehakkaw. Tallinna test-wangimajas, „Batareis“ on haigemaja 200 haige jaoks. Kui wang haigemajasse wõetakse, siis saab ta haigemaja pesu; oma riided wõetakse ära ja pannakse hoiule. Poliitikalised wangid au kurjategijatega ühistes palatites. Toiduks antakse hommi-kul midagi kohwifarnast, lõunaks raske-malt aigetele „rammuleent“ ehk odratangu lõrpi (nii nimetatakse, aga siies ei tunne ära), uel walget leiba ja pool toopt piima. Kergemalt haiged saawad harilikku wangiosa: hommikul keewa wett, 1½ naela halba leiba (wangide keeles turwast), lõuna midagi nagu leent, õhta jälle keewa wett, 4—5 kartulit ja paar mada rüimeft. Kui sool kaasa arwata, käib wangi laual igapäew „7 toitu“. Ja sellega uhtustabgi kodanlus: wangil olla „seitse rooga laual“. Wangidel on haigetalitajad, nõndanime-tatud sanitarid wargapoiste seast. Sanitarid jälle piawad abiks kedagi haigete seast, kes palatit koristab. Leiba, saia, piima, kartuli ja rüime jagamine on ühe sanitari käes, kes iga ofast poole ära warastab, teistele sanitaridele ja nende abidele jagab. Seefama ülemfanitar wõtab ka wangide riided hoiule ja annab wälja. Tihhti juhtub et kui wang haigemajast wälja lähleb, tal riideid puudub ehk on hea riide asemel nüru. Surmute riided lähewad sanitari kaudu kõik turule. Rae-bada kellelegi ei saa, ehk kui kaebab, siis ei panda seda selle etteküändega tähele et kaebaja wang on, keda ei wõimat uskuda.

Arstimine on kuulmata wilets. Peale „püharwee“ ja kriidipulbrite ei anta midagi. Welsker tõendab: wõikle seda rohku ja kui usute et see teid terweks teeb, siis saate terweks. Ehk: mis teid weel arstida, olge

rõemjad et woodis pitudada wõite. Külge-hakkawad haiged peetakse teistega ühes. Kui keegi ära sureb, siis jääb see palatisse teiste haigete sekka hommituni, kuni wanem üle tuleb lugema ja furnu kaasa arwad (muidu wõiks furnu wälja wiia, aga hommitul oleks siis üks wang puudu). Müüd wõetakse furnu käfist-jalgust kinni ja wijsatakse prantsatades koridori seinä ääre. Pärast arsti ülewaatust wiiakse sealt furnu-kambri. Kui wangi omaksed furnut wälja nõuawad, siis antakse ta neile matta, muidu saadetakse Tartu ülikoolile, wangide keeles „seebikeetmisets“. Sinna saadetakse enamiste kõik.

Batarei wangimaja haigemajasse hakkas 1922. aastal enam ja enam riigiwargaid koguma, sest wangimaja arst Kentel oli neile wäga kaastundlik. Isandad riigiwargad elasid suurtwiisi: oma padjad, sulekotid, woodipesu; kodunt toodi neile paremaid toitust järele. Tunnimeeste äraostmisel lasti neid nõdalas kord oma nais-tega üffikus kambriks kofku juce.

Teiste haigete woodiriided on midagi jälki. Kunagi neid ei tuulutata ega aurutata; wõetakse lihtsalt furnu peelt ja antakse elusale haigele. Otsani on need täisi täis. Jhupefu, mida Wene uulitsa wangimaja naiswangid pesewad, on jätk, must, märjaks tehtud; pesemisets määratud pesu warastatakse ära. Iga kahe nõdala tagant wahetatakse seda, ja kui „puhla-pesu“ selga tõmbad, hakkawad tunni paari pärawst märjaks tehtud täid liikuma. Haigemajas on ka naiswangide palat. Seal peetakse kinni peale muude haigete ka sugu-haiged, sünnitajad naised riimalastega ja uulitsanaisterahwad.

Welskerid aga „teewad soomust“. Peale haigemaja töw arstiwad nad kodu, rohud wõetakse haigemaja apteegist. Teiste maa-kondade wangimaja arstid nõuawad ja saawad Tallinna Batarei wangimajast oma wangimajale rohust; siin kurbitakse kallimate rohtude eelarwet, teades et seda wangide jaoks ei nõuta, waid oma praktilise tarwis.

Kord kuus käib ka linnawalitsuse poolt määratud kurator wangikambriid läbi ja küfib, kas on midagi kaewata. Keegi ei julge ja poliitikalised ei wasta peale pilka-

mife midagi. Pärimine sünnib wangi-
majaülemale juuresolekul, ja kui lord keegi
poliitikaline kuratorile julgese laewata et
kirjasaamine wäljast 1—2 kuud wältaab,
siis tehki selle üle märkus ja tagajärg oli
et laebaja enam kunagi naifelt kirja ei
saanud; wangimajasse jõudes wiisati need
ahju.

Õlgi wangide aluskottidesse määrab
„wabariigi“ seadus 1½ puuda aastas,
aga ei haiged ega terwed ei saa ilma õlgi
seda kätte ja magawad tühjadel kottidel.
Õdik käib wangimajajülemuse wargakäteft
läbi wähemate waraste kätte ja wangile ei
jää lõpuks midagi.

U. Waltin

WALGEST EESTIST

Koolide asemel kaitseliit

Sotsiaal-fasshistide „Ühendus“, kas igapäe-
wase pussitamise poliitika kõrwal „pühapäiwiti“
wahest ka kehewate — kuigi mitte töörahwa—
huwidest silmakirjaks juttu teeb, nõudis puu-
dustkannatawate õpilaste toetamiseks 45 milj.
marka, sest muidu wõiwat koolitöö kraawi
lennata.

Einbundil ja Rahamäel on aga palju tarwi-
lisemaid wäljaminekuid Eesti põialriigi ülewal-
hoidmiseks, nagu näit. 200-milj. marka wabataht-
likkude pussikangelaste wäe (kaitseliidu) kor-
raldamiseks. Koolid wõiwad känguda—haritlasi
olewat Eestis nüüdgi juba ülearu, nagu „hari-
duse“ minister tõendab.

Tasu parunitel

Sotsiaalfasshistid tõendawad, et parunitelt
„tasuta“ ära wõetud maa eest neile, ühe sala-
jase otsuse järele, mis walitsus 1920. a. teinud,
hinnata metsa lubatud raiuda, mis riigi kassale
isegi juudaste arwamise järele wähemalt
267 milj. marka maksma tulnud.

Kas on siis „demokraatia“ oma igaste
wägistajate wastu kunagi kiksi olnud, olid need
siis tsaaritumukad wõi mõisatalli peksumeistrid.

Töölise hais wälja!

Wõrus on mõned töölised, puhtast isamaal-
susest muidugi, tahtnud kaitseliitu astuda, et
oma arusaamatuses klassiwendadele kaela kee-
rata, kuid kodanlased on nad — wälja rooki-
nud. Et kaitseliit töölise haisustgi puhas
oleks. Ei wõi ju usaldada kommuniste — wõ-
tawad wiimaks kaitseliidu enesegi „üle“.

Punane kukk kikkab

Eesti ajakirjandus toob wiimastel kuudel
alaliselt teateid üle maa suurtest tulekahju-
dest, mis katkuna näiwad maad laastawat. Ajakirjanduses
paistab ridade wahelt kahtlus-
tus, et see katk poliitilist laadi kandwat, aga
seda ei juleta awalikult ütelda, sest see oleks
pankrotitunnistus kogu „demokraatia“ köie- ja
pussipoliitikal, millega ammu, ammu juba
riigiwastased Eestis üteldakse häwitatud ole-
wat.

Walge-Eesti sündmustik (kalendri
järjekorras) jääb ruumi puudusel
wälja. Katsume järgmisesse numb-
risesse kahe kuu — märtsi ja aprilli —
kohta mahutada. „Kl.“ toim.

— Asunikudel on 1925. aasta peale renti
20—50% wõrd kõrgendatud, et neid wiimseini
kommunistide poole ajada.

— Awalik riigiwõlg Eestis on 35—40 milj.
kuldrubla; peale selle on Inglismaale weel
10 milj. salawõlga. Miljonilisel Eestil on 50 milj.
rubla wõlga, 130-miljonilisel Wenemaal —
290 milj.

Peremehed korraldawad

Rahwasteliidu rewideerijad, kes hiljuti
Eestis käisid, selle „iseseiswa“ suurriigi majan-
dust „üle wõtmas“, on nüüd eeskirjad saatnud,
kuidas seda majandust walitseda:

1) Kõik kuld Londoni panku wiia, siis ehk
antakse selle peale mõni miljon marka „laenu“
(pandi eest).

2) Eesti pank tuleb täieste „iseseiswaks“
teha, see on „rahwasteliidu“ härrade käsutada
anda ja ta laenuprotsenti tõsta.

3) Laenu andmine poolsurnud Eesti tööstu-
sele tuleb lõpetada ja selle asemel toetust anda
neile ettewõtetele, mida suured härrad ehk
ise Eestis mõtlewad—ilma oma kapitaalita mui-
dugi—awada, et „Eesti tööstust tõsta“.

Kiri toimetusele

Õienduseks

„Klassiwõitluse“ 53. numbris (1. apr. s. a.)
on kirjutusse „Seltsimees K. Roobas“ trükiwiga
sattunud, mis meist lahkunud seltsimehe elu-
lugu mitte õieti ei lase paista. Seal seisab, et
sm. Roobas (W. Klein) kodusõjas kolme-
teistkümnest suuremast lahingust olewat
osa wõtnud, kuna aga peab olema: 30-st
(loe: kolmestkümnest). Umbes selle arwu sai
sm. Klein, kui ta oma sõjalisi läbielamisi
jutustades läbitõhtud lahinguid üles luges. Siia
on arwatud wõitlused algades liht punakaart-
lasest oktoobris 1917, hiljem punawäelasena
Jaroslawi mässu mahasurumisel 1918. a. ja
pärast lääne wäerinnal, iseäranis aga Judeeni-
shi pealetungimise tagasilöömisel kursantide
wäeosa kcmissarina jne.

4.4.25.

J. Anwelt

Tahaksime sel puhul weel ühte teist „kir-
jeldust“ õiendada.

Walge-Eesti kodanlises ajakirjanduses püü-
takse sm. Roobase (Kleini) mälestust Eesti
töörahwa silmis sellega riüwetada, et Kleini—
wargapoisiks tembeldatakse.

Meie ei taha seda sulipoisilikku wõtet hinnata — see on nii omapärane ja „näo järele“ timukateriligi nuhkide häälekandjatele. Asjaloo enese kohta sisuliselt oleks ainult seda tähendada, et see wargapoiss Klein — ameti pooldest kah maaler, nagu meiegi kadunud seltsimees, ja elukoha pooldest kah sealtсамаст Tartust pärit — weel tänapäew sealsamas Tartus Eesti demokraatia „ausat kodanikku“ mängib, wõib olla ehk koguni kaitseliidusgi kaasa tolgendab.

Otsigu nuhkide kisakõrid wargapoissa sellepärast oma nina eest, aga ärgu tikkugu oma sopaga tööliste eestwõitlejate mälestust rüwetama.

„Kl w.“ toimetus

ARUANNE

Eestimaa Kom. Partei heaks on saadud 1925. a.:

Märtsikuus: „Edasi“ toimetuse ja talituse kaastöelistelt 11 rbl 54 kop., s. Saarelt 3 rbl, s. Treselt 5 rbl, „Torpedo“ wabriku töelistelt 108 rbl 74 kop., s. Andrejewilt 5 rbl, Tashkendist s. Liwi kaudu 80 rbl 50 kop., Ameerikast 200 dollarit, s. Kroonilt 5 rbl, jäeldõhkuja „Burga“ meeskonnalt 15 rbl, s. X-ilt 100 Soome marka, Tiitsenitelt 3 rbl, Käspertitelt 9 rbl 25 kop., Leiner 50 kop., Betlem 70 kop., Waltin 50 kop., Kingissepast 12 rbl ja 1000 Eestimaa marka, „Klassiwõitluse“ tellijatelt 12 rbl 45 kop., s. A. Kajakilt 2 rubla.

Annetused ЕКР-ile edasisaatmiseks seltsimeheliku tänuga wastu wõtnud

ЕКР Wenemaa esitus

Mürgioja

WEMBLA-ARJUTUSED

Jaani ja Jaagup

Suu teeb ikka suure linna, käed ei käupesagi.

Wanasõna

Aawatuna tuli koju
Jaani-soldat longates.

„Peksta said, sa waene roju“,
Jaagupist-wend tõreles.

„Oleksin seal olnud mina
sõjas sinu asemel,
küll siis kõrwetanud nina
oleksin ma waenlasel,
annud talle tuld ja tina,
mehemoodi sügenud...“

Kostis Jaan: „Kui poleks sina
ulu alla pugenud
siis kui wõeti soldatiti.
Oleksid siis olnud mees!
Oleksid. Ma olin ise.
Sinu „Oleks“ — siita-mees.“

Lugeja, nüüd kohut mõista,
Jaagup wahwam on wai Jaan:
wõitluses, tegi Jaan mis wõis ta,
Jaagup oleks wõitu saanud.

Nupukam kumb? Ära akka
arutama. Aru saan:
see kes liisu-d'al liks lakka.

Kommunistiise Internatsionaali Eesti sektiiooni väljanne. Wastutaw toimetaja H. Pöögelmann

Н. К. Н. С. Сев.-Зап. Гос. Реч. Пароходство.

„КРАСНЫЙ ВОДНИК“ (БЫВШ. КЕБКЕ)

Ленинград, ул. 3-го Июля № 50-б. Телеф. 5-43-67, 5-68-46.

Телеграфный адрес: „Ленинград-Красвод“.

СПАСАТ. СНАРЯДОВ — кругов, шаров, нагрудн. и пр.,
ФЛАГОВ на шерстяной (флаггух) и шелковой материях, всевозможных образцов, особым

КОДЫ МЕЖДУНАРОДНОГО СВОДА СИГНАЛОВ. способом печатан., сохраняющих полную транспортантность, легкость и сохран. рисунка при мытье. Единствен. в СССР по художественности, способу исполнения и стоимости **ПРОИЗВОДСТВА.**

ПЛЮПОК гребных, парусных, складочных и спасательных.

ПАРУСОВ, ТЕНТОВ И БРЕНТЕНТОВ с полным оборудованием судов.

ЛЫЖ. СПОРТИВНЫХ СНАРЯДОВ.

ПАЛАТОК всевозможных типов.

АНГАР для аэропланов.

СПЕЦ. И ПРОЗОДЕЖДЫ из простой и водонепроницаемой ткани.

ЦИТРОМОВОГО И ФОРМЕННОГО ПЛАТЬЯ.

ПРОИЗВОДСТВО ВОДОНЕПРОНИЦАЕМЫХ ТКАНЕЙ для технических целей.
ИЗОЛЯЦИЯ ПАРОПРОВОДОВ И ПАРОВОДЯНЫХ КОТЛОВ.

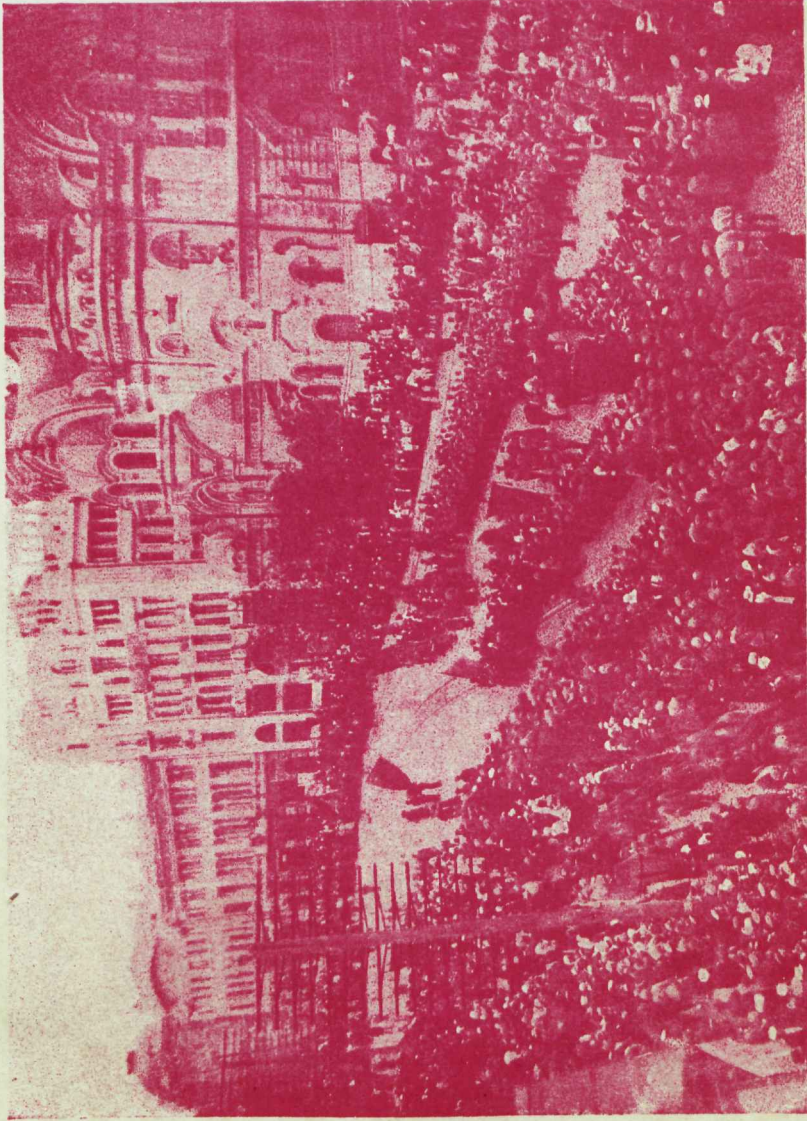
Государственные Мальцовские Заводы
Ленинградская Контора и Склады.

Ленинград, Просп. 25 Октября, 27, вход с канала им. Грибоедова (б. Екатеринбургский).

Телерг.: „Мальцовское“. Телеф. № 5-91-77.

Центр, стекло оконное, приборы централь-ного отопления, канализационные трубы и части к ним, чугунное литейное черное и эмальрованное, нежные приборы, приборы домостроения, фаянсовая и хрустальная посуда, фаянс санитарный, автомобили.

„Klassiwõitlus“ ilmub 2 korda kuus. Järgmine nr tuleb 15. mail. Üksik nr 25 kop., tellijatele 15 kop. See kaksiknr maksab 50 k., tellij. 30 k. Address: Ленинград, Фонтанка 53, „Классовая Борьба“

1. mai 1922. a. Harkowis. Sm Rakowski kõne Rewolutsiooni lagedal.

1. mai 1920. a. Novorossiiskis.